

# Lagrådsremiss

## Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala

---

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 29 juni 2017

*Anna Ekström*

*Eva Lenberg*  
(Utbildningsdepartementet)

## Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I denna lagrådsremiss föreslås att det i skollagen (2010:800) ska regleras att resultat på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättning.

Vidare görs bedömningen att det behövs vissa ändringar på förordningsnivå för att öka likvärdigheten och rättssäkerheten i det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning: syftet med nationella prov respektive nationella bedömningsstöd bör tydliggöras, elevlösningar på nationella prov bör bedömas av någon annan än den undervisande läraren och sådana elevlösningar bör vara avidentifierade. I syfte att effektivisera det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning bör vidare de nationella proven och de nationella bedömningsstöden digitaliseras. Som ett första steg bör uppsatser och andra uppgifter som prövas skriftlig framställning få genomföras på dator.

Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

## Innehållsförteckning

1	Beslut .....	3
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) .....	4
3	Ärendet och dess beredning .....	7
4	Dagens system med nationella prov och bedömningsstöd brister i likvärdighet och rättssäkerhet .....	8
5	Nuvarande reglering av betygssättning, nationella prov och bedömningsstöd .....	10
5.1	Betygssystemet .....	10
5.2	De nationella proven syfte och roll .....	11
6.	Det bör säkerställas att kunskapsbedömningen och betygssättningen är mer likvärdig, rättssäker och effektiv .....	12
6.1	Det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning bör bestå av nationella prov och nationella bedömningsstöd .....	12
6.2	Elevlösningar av de nationella proven bör bedömas av någon annan än den undervisande läraren och vara avidentifierade .....	14
6.3	Resultat på nationella prov ska särskilt beaktas vid betygssättning .....	18
6.4	För att bli mer effektiva och lätthanterliga bör de nationella proven och de nationella bedömningsstöden digitaliseras .....	24
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser .....	28
8	Konsekvenser .....	28
8.1	Ekonomiska konsekvenser för staten .....	28
8.2	Konsekvenser för kommunerna .....	29
8.3	Ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän .....	30
8.4	Konsekvenser för elever .....	30
8.5	Konsekvenser för jämställdheten och de integrationspolitiska målen .....	31
8.6	Konsekvenser för EU-rätten .....	31
9	Författningskommentar .....	32
Bilaga 1	Sammanfattning av utredningens förslag (SOU 2016:25) .....	35
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag i relevanta delar .....	45
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna .....	49

# 1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

## 2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)  
*dels* att nuvarande 13 kap. 21 a § ska betecknas 13 kap. 21 b §,  
*dels* att 3 kap. 5 a och 8 §§ och 29 kap. 28 a § ska ha följande lydelse,  
*dels* att det ska införas fem nya paragrafer, 10 kap. 20 a §, 12 kap. 20 a §, 13 kap. 21 a §, 15 kap. 25 a § och 20 kap. 37 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 3 kap.

#### 5 a §<sup>1</sup>

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

Om det inom ramen för undervisningen, genom *användning av ett nationellt bedömningsstöd*, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

#### 8 §<sup>2</sup>

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det

Om det inom ramen för undervisningen, genom *användning av ett nationellt bedömningsstöd*, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen,

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2014:456.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2015:246.

finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

ska detta anmälas till rektorn. Det samma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Bestämmelserna i första–tredje styckena och i 9–12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §.

### **10 kap.**

#### *20 a §*

*Vid betygssättning enligt 19 och 20 §§ i ett ämne som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

### **12 kap.**

#### *20 a §*

*Vid betygssättning enligt 19 och 20 §§ i ett ämne som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

### **13 kap.**

#### *21 a §*

*Vid betygssättning enligt 20 och 21 §§ i ett ämne som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

### **15 kap.**

#### *25 a §*

*Vid betygssättning i en kurs som*

*det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

**20 kap.**

*37 a §*

*Vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

**29 kap.**

28 a §<sup>1</sup>

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda *nationella* bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

---

Denna lag träder i kraft den 29 juni 2018.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2015:798.

### 3 Ärendet och dess beredning

Regeringskansliet gav den 1 april 2014 en utredare i uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att utarbeta förslag till hur de nationella proven i avslutande kurser i gymnasieskolan ytterligare kan bidra till en förbättrad uppföljning av elevers resultat och en ökad likvärdighet i betygssättningen (U2014/2598/SAM). Uppdraget utvidgades i juni 2014 till att även omfatta att utarbeta ett förslag som ökar inslagen av extern rättning av de nationella proven och att analysera förutsättningarna för att digitalisera de nationella proven (U2014/3934/SAM). Uppdraget skulle redovisas den 30 juni 2015.

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1), utgiftsområde 16, aviserades att uppdraget skulle utvidgas till att även gälla antal, omfattning, effekter, förläggning och syfte med de nationella proven. Då detta innebar att det sammantagna uppdraget blev omfattande bedömde regeringen att utredningsarbetet skulle bedrivas inom kommittéväsendet i stället för inom Utbildningsdepartementet. Regeringen bemyndigade den 1 april 2015 en särskild utredare att göra en översyn av de nationella proven för grund- och gymnasieskolan (dir. 2015:36). Utredningen, som antog namnet Utredningen om nationella prov (U 2015:02), överlämnade den 31 mars 2016 sitt betänkande Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning (SOU 2016:25).

I betänkandet föreslås ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning i tre delar som består av nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. I denna lagrådsremiss behandlas inte utredningens förslag om nationell kunskapsutvärdering.

I betänkandet föreslås även att Skolverket ska ansvara för att utveckla digitaliserade nationella prov och nationella bedömningsstöd och också ta fram gemensamma ramverk för dessa stöd. Det föreslås även att det i utvecklingsarbetet ska ingå en försöksverksamhet med digitalisering och extern bedömning av nationella prov samt att det ska införas en särskild registerlag för hanteringen av personuppgifter i försöksverksamheten. Nödvändig personuppgiftsbehandling i samband med en försöksverksamhet kommer att kunna ske inom ramen för den av Europaparlamentet och rådet beslutade allmänna dataskyddsförordningen (EU 2016/679), som blir direkt tillämpligt i EU:s medlemsstater den 25 maj 2018, samt den kompletterande nationella lagstiftning som kommer att baseras på förslag som lämnats av Dataskyddsutredningen (SOU 2017:39) och Utbildningsdatautredningen (SOU 2017:49). Därför behandlas varken utredningens förslag om uppdrag till myndighet, försöksverksamhet eller registerlag i denna lagrådsremiss.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats och en förteckning av remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2016/01581/GV).

Statens skolverk och Statens skolinspektion har beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss. Utkastet överensstämmer i huvudsak med utredningens förslag, men har annan språklig utformning. Skolinspektionen har inkommit med besked om att myndigheten inte har några

synpunkter på förslagen i lagrådsremissen. Skolverket har inkommit med synpunkter som behandlas i avsnitt 6.2, 6.3 och 9. Vidare har vissa organ beretts tillfälle att yttra sig över avsnitten 2, 6.3 och 9 i utkastet till lagrådsremiss. Dessa organ är Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Sveriges Skolledarförbund. De synpunkter som har inkommit från SKL, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Sveriges skolledarförbund behandlas i avsnitt 6.3. Inkomna yttranden finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2017/00000/GV).

I lagrådsremissen behandlas även vissa tillkännagivanden från riksdagen, se avsnitt 6.2 och 6.4.

## 4 Dagens system med nationella prov och bedömningsstöd brister i likvärdighet och rättssäkerhet

*Det nuvarande systemet med nationella prov och bedömningsstöd stöder inte en likvärdig och rättssäker bedömning och betygssättning*

Det svenska skolsystemet är i hög grad decentraliserat och bygger på en stor tilltro till lärarkåren. Lärarna förväntas vara goda pedagoger som förmår att lägga upp sin undervisning utifrån gällande läro-, ämnes- och kursplaner. De förväntas anpassa undervisningen efter elevernas olika individuella behov och löpande följa upp elevernas lärande och kunskapsutveckling. Vid kunskapsbedömning och betygssättning av enskilda elever ska lärarna utnyttja ett brett underlag för att bedöma hur långt eleven har kommit i sitt lärande i förhållande till uppsatta kunskapskrav. Till stöd för lärarnas bedömning utvecklar och tillhandahåller Statens skolverk nationella prov och andra bedömningsstöd. Eftersom proven är obligatoriska att använda och försedda med centralt givna bedömningsanvisningar tjänar de också som verktyg för att stödja en likvärdig bedömning och betygssättning över hela landet. Proven och bedömningsstöden bidrar därmed till att stärka elevernas rättssäkerhet vid betygssättningen.

Det finns dock ett antal brister som innebär att systemet med nationella prov och bedömningsstöd inte svarar upp mot de angivna syftena. Proven upplevs också ta mycket tid i anspråk, vilket får till följd att undervisningen under provperioderna tvingas stå tillbaka.

*Olika lärare gör olika bedömningar av en elevs prestationer...*

Statens skolinspektion har i uppdrag att genomföra viss central rättning av elevlösningar av nationella prov i grundskolan, gymnasieskolan och i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Resultatet av Skolinspektionens granskning visar att lärare som rättar sina egna elevers provsvar tenderar att göra generösa bedömningar och sätta relativt sett höga provbetyg. Enligt Skolinspektionen är den genomsnittliga skillnaden mellan



skolornas bedömningar och Skolinspektionens omdömmingar dock signifikant mindre i de fall elevernas provsvar bedömts av någon annan än elevernas ordinarie lärare. Skolinspektionen drar därför slutsatsen att lärare vid skolor där någon form av sambedömning förekommer är mer restriktiva i sin bedömning än skolor där den ordinarie läraren ensam bedömer sina elevers provsvar. Enligt Skolinspektionen är det rimligt att anta att dessa avvikelser även får genomslag på elevers ämnes- eller kursbetyg.

Det finns alltså brister i likvärdigheten när det gäller lärarnas bedömningar av elevernas prestationer på de nationella proven.

*...och det finns systematiska skillnader mellan provresultat och slutbetyg*

Skolverket har sedan 2008 i uppdrag att redovisa skillnaderna mellan resultatet på nationella prov, uttryckt i provbetyg, och slutbetyg i ämnet eller kursen. Enligt Skolverket finns det generellt en stor variation mellan skolenheterna när det gäller skillnader mellan provresultat och slutbetyg. Det finns skolenheter där eleverna i genomsnitt fått exakt samma ämnesbetyg som provbetyg likväl som det finns skolor där eleverna i genomsnitt fått högre eller lägre ämnesbetyg. Den stora variationen i avvikelser mellan skolenheter kan enligt Skolverket indikera att skolorna tolkar kunskapskraven på olika sätt. Skolinspektionen anger i rapporten *Lika för alla?* (2012) att den stora variationen i (framför allt negativ) avvikelse mellan ursprungsrättningen av elevlösningar på nationella prov och Skolinspektionens kontrollrättning vittnar om systematiska hinder för att uppnå en likvärdig bedömning.

Detta innebär enligt regeringens mening – särskilt mot bakgrund av att de avvikelser som förekommer är systematiska – att det finns en risk för att grunden för betygssättningen varierar på ett sätt som inte är rättssäkert för eleverna.

*Provresultatens betydelse för betygssättningen är oklar*

Utredningen visar att lärare har olika syn på provens vikt för betygssättningen. En del lärare låter proven vara helt styrande för betygen medan andra lärare bara ser dem som ett bedömningsunderlag bland andra. Detta kan vara en bidragande orsak till de systematiska skillnader som finns mellan provresultat och betyg. Det talar för att provresultatets betydelse för betygssättningen av lärarna upplevs som oklar, vilket kan leda till bristande likvärdighet och, i förlängningen, även resultera i att elevernas rättssäkerhet vid betygssättningen blir bristfällig. Det kan ha allvarliga konsekvenser för sökande till gymnasieskolan och högre utbildning, där antagningen i första hand baseras på betygen från grundrespektive gymnasieskolan, om grunderna för betygssättningen varierar.

## 5 Nuvarande reglering av betygssättning, nationella prov och bedömningsstöd

### 5.1 Betygssystemet

#### *Bestämmelser om betyg finns på flera författningsnivåer*

Bestämmelser om betyg för de olika skolformerna i skolväsendet finns dels i skollagen (2010:800), dels i de förordningar som reglerar de olika skolformerna. Skolförordningen (2011:185), gymnasieförordningen (2010:2039) och förordningen om vuxenutbildning (2011:1108) innehåller bestämmelser som kompletterar skollagen när det gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Bestämmelser för skolområdet finns även i Statens skolverks författningssamling, SKOLFS.

Allmänna bestämmelser om betyg finns i 3 kap. skollagen. I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av skollagen eller annan författning. Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar och eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen (3 kap. 13–15 §§ skollagen).

#### *Betygsskalan och kunskapskraven*

Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning. Högsta betyg betecknas med A och lägsta godkända betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F. Detsamma gäller för en elev i grundsärskolan och gymnasiesärskolan som har läst ett ämne enligt grundskolans respektive gymnasieskolans kursplaner. När det gäller grundsärskolans och gymnasiesärskolans ämnen används inte beteckningen F och för den elev som inte uppnår kraven för betyget E ska betyg inte sättas i ämnet. Vidare ska betyg i grundsärskolan endast sättas om eleven eller elevens vårdnadshavare begär det. Om det i grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller kommunal vuxenutbildning saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet (10 kap. 17 och 18 §§, 11 kap. 19–21 §§, 12 kap. 17 och 18 §§, 13 kap. 18 och 19 §§, 15 kap. 23–25 §§, 18 kap. 23–26 §§ och 21 kap. 19–20 b §§ skollagen).

Det ska finnas kunskapskrav för betygen A–E (6 kap. 7 § skolförordningen, 8 kap. 2 § gymnasieförordningen och 4 kap. 9 § förordningen om vuxenutbildning). Skolverket har meddelat föreskrifter om vilka kunskapskrav som ska gälla för bl.a. grundskolans ämnen, samiska, grundsärskolans ämnen och ämnesområden samt för vissa ämnen i specialskolan (SKOLFS 2011:19, 2011:23, 2011:29 och 2011:57).

## 5.2 De nationella provens syfte och roll

### *Syftet med de nationella proven och dess roll vid betygssättningen*

Betygssättning av en elev ska ske utifrån all tillgänglig information om elevens kunskaper i relation till kunskapskraven. De nationella proven har i dag enligt Statens skolverk två huvudsakliga syften: dels att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning, dels att ge underlag för i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. När det gäller betygssättningen är det dock inte närmare författningsreglerat vilken betydelse provresultatet ska ha för det betyg som sedan sätts i slutet av en termin eller kurs.

Provbetyget på det nationella provet baseras på ett eller flera delprov som ofta genomförs vid ett enstaka tillfälle. Ett nationellt prov kan av tidsskäl, och då vissa kunskapskrav inte låter sig prövas i ett nationellt prov (exempelvis interaktion med andra), inte pröva hela innehållet i en kurs- eller ämnesplan utan endast delar av dem. Dessa delar väljs och prövas ut så att de ska ge bästa möjliga bild av elevens kunskaper i ämnet. Provbetyget ger endast information om elevens samlade kunskapsnivå i förhållande till det som provet prövar.

### *Skollagens reglering av nationella prov, bedömningsstöd, extra anpassningar och särskilt stöd*

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigas i skollagen att meddela föreskrifter om skyldighet att delta i nationella prov (29 kap. 28 §). Det framgår av förarbetena till bemyndigandet att det syftar på skolhuvudmäns skyldighet att använda nationella prov (prop. 2009/10:165 s. 937 jämfört med 9 kap. 11 § skollagen [1985:1100]). Regeringen har meddelat föreskrifter om nationella prov, t.ex. i vilka ämnen det ska finnas nationella prov och när de ska ges. Ytterligare föreskrifter om nationella prov har meddelats av Skolverket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas vidare i skollagen att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan (29 kap. 28 a § skollagen). Regeringen har meddelat föreskrifter om huvudmäns skyldighet att använda sig av bedömningsstöd i årskurs 1 i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik i de skolformer som bemyndigandet avser (9 kap. 19 a §, 10 kap. 11 §, 11 kap. 9 a § och 12 kap. 9 a § skolförordningen). Skolverket har meddelat kompletterande föreskrifter om bedömningsstöd (SKOLFS 2016:66, 2017:4 och 2017:5).

I skollagen finns bestämmelser om extra anpassningar respektive särskilt stöd om det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. En elev ska skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Om det, trots att eleven har getts stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, framkommer att det kan be-

faras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd (3 kap. 5 a och 8 §§ skollagen).

Skolverket har utformat allmänna råd om arbetet med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram (SKOLFS 2014:40).

## 6. Det bör säkerställas att kunskapsbedömningen och betygssättningen är mer likvärdig, rättssäker och effektiv

### 6.1 Det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning bör bestå av nationella prov och nationella bedömningsstöd

**Regeringens förslag:** De bestämmelser i skollagen som reglerar stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd ska kompletteras, så att användningen av nationella bedömningsstöd ingår i exemplifieringen av på vilka sätt det kan framkomma att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

**Regeringens bedömning:** Det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning bör bestå av nationella prov och nationella bedömningsstöd.

**Utredningens förslag** överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

**Remissinstanserna:** Majoriteten av remissinstanserna ser positivt eller har inga synpunkter på förslaget att de nationella stöden för kunskapsbedömning och betygssättning ska benämnas nationella prov och nationella bedömningsstöd, däribland *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, *Statistiska centralbyrån (SCB)*, *Statkontoret*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Skolforskningsinstitutet*, *Malmö*, *Stockholms*, *Uddevalla* och *Östhammars kommuner*, *Friskolornas riksförbund*, *Lärarnas Riksförbund*, *Svenskt Näringsliv*, *Sveriges skolledarförbund* samt *Autism- och Aspergerförbundet*.

*Almega* och *Friskolornas riksförbund* föreslår att systemet ska kompletteras med dels ett nationellt system för kvalitetsjämförelser mellan skolor och skolhuvudmän, dels ett system som kan mäta elevernas progression på individnivå i resultaten av utbildningen. *Riksförbundet FUB – För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning* föreslår att det bör

utvecklas ett motsvarande system för kunskapsbedömning för grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

**Skälen för regeringens förslag och bedömning:** De begrepp som i dag används för att beteckna nationella prov skiljer sig åt beroende på vilken skolform det är frågan om. I skolförordningen, som reglerar proven i grundskolan, sameskolan och specialskolan, benämns proven nationella ämnesprov. De prov som ges i olika kurser i gymnasieskolan och i komvux på gymnasial nivå benämns i gymnasieförordningen och i förordningen om vuxenutbildning nationella prov. Vidare benämns de prov som ges i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för nationella slutprov (9 kap. 21–22 §§, 11 kap. 10–12 §§ och 12 kap. 10–12 §§ skolförordningen, 8 kap. 3 § gymnasieförordningen och 4 kap. 10 § förordningen om vuxenutbildning). Enligt regeringen saknas det skäl att använda sig av olika benämningar på dessa prov. Regeringen anser därför att samtliga prov, oavsett i vilken skolform de används, ska benämnas nationella prov. Detta innebär att det behöver göras förändringar bl.a. på förordningsnivå.

Statens skolverk utvecklar i dag flera olika typer av bedömningsstöd. Dessa är generellt sett mycket uppskattade av lärarna. Fördelen med bedömningsstöd är att lärarna kan använda dem på de sätt och vid de tillfällen som passar eleverna och undervisningen. Eftersom bedömningsstöden är ett viktigt stöd för lärarnas bedömning av eleverna i olika ämnen och kurser bör Skolverket enligt regeringens uppfattning fortsätta att utarbeta bedömningsstöd. För att betona att dessa är framtagna av staten bör de dock fortsättningsvis benämnas nationella bedömningsstöd.

De nationella proven och de nationella bedömningsstöden bör tillsammans utgöra det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning.

I likhet med utredningen anser regeringen att bestämmelserna om extra anpassningar och särskilt stöd bör kompletteras så att nationella bedömningsstöd läggs till som ytterligare ett exempel på verktyg, genom vilket en elevs behov av extra anpassningar respektive särskilt stöd kan identifieras (3 kap. 5 a och 8 §§ skollagen). Vidare föreslås att bemyndigandet i skollagen för regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska ändras så att ordet bedömningsstöd ersätts med nationella bedömningsstöd (29 kap. 28 a §).

*Almega* och *Friskolornas riksförbund* föreslår att det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning kompletteras med dels ett nationellt system för kvalitetsjämförelser mellan skolor och skolhuvudmän, dels ett system som kan mäta elevernas progression på individnivå i resultaten av utbildningen. Som en följd av sexpartiöverenskommelsen inom ramen för Friskolekommittén (SOU 2013:56, prop. 2013/14:112) uppdrogs 2013 åt Skolverket att i en databas tillhandahålla kvalitets- och resultatinformation för allmänhetens insyn, som instrument för att kunna jämföra skolors och skolhuvudmäns kvalitet (U2013/6124/GV). Databasen Välja skola finns tillgänglig på Skolverkets webbplats. Regeringen konstaterar således att det redan finns ett nationellt system för kvalitetsjämförelser i drift. Enligt sexpartiöverenskommelsen ska systemet – utöver den information som systemet ska innehålla enligt förordningen

(2015:195) om ett nationellt informationssystem för skolväsendet – presentera information om utvecklingen av elevernas kunskapsresultat, så kallat förädlingsvärde. Detta har dock ännu inte varit möjligt att presentera då Skolverket bedömt att dagens betygs- och provsystem inte har den stabilitet som krävs för att på ett rättvisande sätt beskriva kunskapsutvecklingen över tid för elever och skolor, t.ex. på grund av betygsinflation. Förslagen i denna lagrådsremiss syftar till att öka stabiliteten i provsystemet och likvärdigheten i lärarnas kunskapsbedömning av eleverna, vilket förbättrar förutsättningarna för att införa ett sådant system i framtiden.

Vad slutligen gäller *FUB:s* förslag att det bör utvecklas ett motsvarande system för kunskapsbedömning för grundsärskolan och gymnasiesärskolan kan konstateras att Skolverket redan i dag erbjuder olika bedömningsstöd som är frivilliga för lärare att använda för dessa skolformer. Vidare är det från den 1 januari 2017 obligatoriskt för huvudmän i grundsärskolan att använda bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk samt matematik i årskurs 1 (10 kap. 11 § skolförordningen). Bedömningsstöden för grundsärskolan och gymnasiesärskolan ingår i de bedömningsstöd som behandlas i denna lagrådsremiss.

## 6.2 Elevlösningar av de nationella proven bör bedömas av någon annan än den undervisande läraren och vara avidentifierade

**Regeringens bedömning:** Elevlösningar av nationella prov bör bedömas av någon annan än den undervisande läraren.

Elevlösningar på digitaliserade nationella prov bör vara avidentifierade.

**Utredningens förslag** överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen föreslår dessutom att om det finns särskilda skäl ska rektorn få besluta att en elevlösning inte ska vara avidentifierad för den bedömande läraren.

**Remissinstanserna:** En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt eller har inga synpunkter på förslaget om att det inte ska vara den undervisande läraren som bedömer de egna elevernas provsvar, däribland *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Kriminalvården*, *Härnösands kommun* och *Vuxenutbildning i Samverkan (ViS)*. *Stockholms kommun* och *Internationella Engelska skolan AB* anger att det är av avgörande betydelse för likvärdigheten i betygssättning att nationella prov rättas av andra än elevens undervisande och betygssättande lärare och lyfter fram det positiva med sambedömningsaktiviteter mellan olika skolor. *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* påpekar att objektiv extern rättning fordrar att den externa rättaren är helt oberoende av den huvudman vars prov han eller hon rättar.

*Göteborgs universitet*, *Svenska Montessoriförbundet* och *Sveriges skolledarförbund* lyfter med olika ordval fram den stora betydelse för lärares

kompetens- och fortbildning och professionsutveckling som bedömning av egna och andra elever kunskaper och lärande kontinuerligt erbjuder.

Några remissinstanser, däribland *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, betonar vikten av att bl.a. förslagen om avidentifiering och extern bedömning av provsvar grundligt utreds och utvärderas innan de påbörjas, för att säkerställa att elever med funktionsnedsättning inte kommer till korta om det inte är den undervisande läraren som bedömer provsvaret.

*Synskadades Riksförbund* är skeptiskt till en ökad användning av extern bedömning men ser mer positivt på medbedömning, alltså att det är minst två av varandra oberoende bedömare som bedömer en elevlösning. Medbedömning lyfts även av bl.a. *Uppsala universitet och Fridaskolorna AB* fram som intressant. Denna form av extern bedömning bedöms dock vara resurskrävande av t.ex. *Statens skolverk* och *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering*.

*Göteborgs, Malmö och Nacka kommuner* liksom *Jämtlands Gymnasieförbund* och *Lärarnas riksförbund* anser att det borde införas någon form av central rättning i statlig regi. *Mittuniversitetet* bedömer dock att central rättning sannolikt inte skulle motivera den föreslagna insatsen och att det skulle riskera att beskära lärarnas professionalitet.

*Högskolan Kristianstad* finner inga belägg för att extern bedömning skulle ge effekter på likvärdigheten och rekommenderar i stället att provbetyget, vid extern rättning, ges vid sidan av kurs- eller ämnesbetyget. *Handikappförbunden* är även de kritiska och anser att förslagen inte är tillräckligt genomarbetade och lämnar i stället kompletterande förslag om extern bedömning.

Nästan alla remissinstanser som yttrat sig är positiva till förslaget att elevlösningar som görs på dator ska vara avidentifierade, däribland *Datainspektionen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Uppsala universitet, Härnösands, Nacka och Uddevalla kommuner, Internationella Engelska skolan i Sverige AB, Lärarnas Riksförbund, Riksförbundet Vuxenutbildning i samverkan (ViS), Sveriges Kommuner och Landsting* och *Sveriges skolledarförbund*.

*Statens skolverk* påtalar att det inte ska vägas in om ett prov anpassats beroende på funktionsnedsättning och avstyrker därför utredningens förslag att elevlösningar inte ska vara avidentifierade om det finns särskilda skäl. *Synskadades Riksförbund* anser att det för vissa elever med funktionsnedsättningar är nödvändigt att den lärare som bedömer elevlösningarna känner till elevernas situation för att kunna göra en likvärdig och rättvis bedömning. *Handikappförbunden* och *Autism- och Aspergerförbundet* framför båda att det är viktigt att man inom ramen för ett försök med avidentifierade elevuppsatser särskilt granskar och utreder hur det slår mot elever som får anpassningar för att genomföra ett nationellt prov.

## **Skälen till regeringens bedömning**

*Elevlösningar bör bedömas av någon annan än den undervisande läraren*

Statens skolinspektion har sedan 2009 i uppdrag att genomföra viss central rättning av elevlösningar av nationella prov i grundskolan, gymnasie-

skolan och i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Skolinspektionens senaste redovisning av resultatet av omdömningen av nationella prov, som gjordes våren 2015 (U2016/04945/GV), visade att det i ca 70 procent av fallen var den undervisande läraren som bedömt elevernas provsvar. Drygt hälften av alla elevlösningar hade dock varit föremål för någon form av organiserad process för sambedömning vid skolan, dvs. att lärare samarbetat om bedömning eller betygssättning, t.ex. genom att bedöma elevers prestationer tillsammans eller genom att diskutera bedömningen av elevernas provsvar. Enligt Skolinspektionen är den genomsnittliga skillnaden mellan skolans bedömning och Skolinspektionens omdömning signifikant mindre för provsvar som bedömts av någon annan än elevens ordinarie lärare. Skolinspektionen drar därför slutsatsen att lärare vid skolor där någon form av sambedömning förekommer är mer restriktiva i sin bedömning än skolor där ordinarie lärare ensam bedömer sina elevers provsvar. Även OECD har i en granskning av det svenska skolsystemet framfört att det är problematiskt att undervisande lärare i Sverige bedömer sina egna elevers lösningar av nationella prov och kritiserar Sverige för att helt förlita sig på dessa bedömningar (Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective, 2015).

Det är enligt regeringens uppfattning viktigt att öka såväl likvärdigheten i lärarnas bedömningsarbete som att stärka elevernas rättssäkerhet vid betygssättningen. Det har också under lång tid funnits en tendens till att elever får allt högre betyg trots att deras kunskaper inte tycks öka i motsvarande mån. Det bör därför vara någon annan än den undervisande läraren som bedömer elevernas provsvar på de nationella proven, s.k. extern bedömning.

Regeringen anser även, i likhet med vad utredningen och flera remissinstanser framför, att lärares samverkan vid bedömning av elevlösningar och de kollegiala diskussioner som arbetet ger upphov till är ett viktigt verktyg för professionsutvecklingen när det gäller bedömning och utvärdering av elevers kunskaper och lärande, och därmed även av lärarens egen undervisning. Det är därför inte lämpligt att, som bland annat *Nacka kommun*, *Jämtlands Gymnasieförbund* och *Lärarnas riksförbund* föreslår, i dagsläget införa ett system där elevlösningar av nationella prov rättas på statlig nivå. Regeringen delar således *Göteborgs universitets*, *Mittuniversitetets* och *Sveriges Skolledarförbunds* uppfattning att det är betydelsefullt för lärarkollektivets fortbildning att kontinuerligt delta i bedömningen av elevers lösningar av nationella prov. Däremot anser regeringen att *Läraryrskommitténs* förslag, dvs. att det bör införas krav på sambedömning i alla ämnen och årskurser, skulle föra för långt. Även om sambedömning, som innebär att lärare på olika sätt samverkar i arbetet med bedömning av elevlösningar, skulle kunna öka lärarnas generella bedömarkompetens så skulle ett krav som avser sambedömning i alla ämnen och årskurser samtidigt innebära att ytterligare arbetstid för att bedöma elevlösningar ålades lärarna. Av samma skäl bör det enligt regeringens uppfattning inte ställas krav på s.k. medbedömning av elevlösningar av nationella prov, dvs. att två lärare oberoende av varandra ska bedöma en elevlösning. Däremot är det förstås inte något som hindrar eller utesluter att skolor väljer att använda sig av sambedömning eller medbedömning av elevlösningar på nationella prov, så länge det är andra



lärare än den undervisande läraren i aktuellt ämne eller kurs som deltar i bedömningen.

Riksdagen har i ett tillkännagivande anfört att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att extern rättning av nationella prov ska införas. I betänkandet anförs bl.a. att likvärdigheten i bedömningen av de nationella proven måste förstärkas och att det är angeläget att på alla sätt arbeta med effektiva åtgärder som kan utveckla detta. Utbildningsutskottet anser därför att regeringens beredning av utredningens förslag ska utmyнна i ett införande av extern rättning av nationella examinatore (bet. 2015/16:UbU14, punkten 30, rskr. 2015/16:228). I ytterligare ett tillkännagivande har riksdagen anfört att regeringen bör vidta åtgärder för att införa digitala och centralt rättade nationella prov (bet. 2016/17:UbU17, punkten 10, rskr. 2016/17:250). Regeringen anser i likhet med riksdagen att någon annan än den undervisande läraren bör bedöma elevernas provsvar, men föreslår ett annat tillvägagångssätt. Regeringen föreslår, i likhet med utredningen, att extern bedömning ska införas i den betydelsen att någon annan än den undervisande läraren ska bedöma elevlösningar på de nationella proven, ett förfarande som Skolinspektionens omrättning visat ha en återhållande effekt. Med tanke på att det i dag förekommer tendenser till betygsinflation är det angeläget att åstadkomma en sådan återhållande effekt. Att däremot införa ett system med centralt rättade prov av nationella examinatore eller ett särskilt bedömningsinstitut, så som riksdagen pekar på, skulle dock enligt regeringens mening innebära ett traditionsbrott, inte minst när det gäller tilliten till lärarkåren och lärarnas förmåga att göra kvalitativa bedömningar. Såsom utredningen och flera remissinstanser lyft fram är lärares samverkan vid bedömning av elevlösningar och de kollegiala diskussioner som arbetet ger upphov till ett viktigt verktyg för professionsutvecklingen när det gäller bedömning och utvärdering av elevers kunskaper och lärande, och därmed även av lärares egen undervisning. Dessutom skulle en central funktion som ansvarar för rättning sannolikt vara hänvisad till att rekrytera lärare för att utföra sin uppgift. Skolinspektionen rekryterar i dag lärare som på sin fritid arbetar med inspektionens omedömningsuppdrag. Mot bakgrund av den lärarbrist som råder i landet vore det olyckligt om inrättandet av en central funktion, som till skillnad från Skolinspektionen skulle ha i uppgift att inte bara rätta ett urval av elevlösningar på nationella prov utan alla elevlösningar, fick till följd att verksamma lärare lämnade sina tjänster för att i stället ägna sig åt att rätta nationella prov. Regeringen avser därför att i förordning föreskriva att elevlösningar av nationella prov ska bedömas av annan än den undervisande läraren. Hänsyn måste då tas till olika huvudmäns och skolors skiftande förutsättningar. När de nationella proven har digitaliserats kommer utbytet av elevlösningar mellan olika huvudmän förenklas, varför krav då bör kunna ställas på att elevlösningar ska bedömas av lärare som inte är anställda av elevens huvudman (se vidare avsnitt 6.4). Riksdagens tillkännagivanden om vem som ska rätta elevlösningar får därmed anses slutbehandlade.

### *Elevlösningar av digitaliserade nationella prov bör vara avidentifierade*

Som redan nämnts ger Skolinspektionens omrättningar av nationella prov en tydlig bild av att lärare som bedömer sina egna elevers provsvar tenderar att sätta högre provbetyg än Skolinspektionens omdömare. Av Skolinspektionens redovisning av resultatet av omdömningen 2015 framgår att endast en av fem elevlösningar var avidentifierade då ursprungsbedömningen gjordes. I gymnasieskolan var dock andelen avidentifierade elevlösningar större eftersom det där är vanligare att elever avger sina provsvar på dator. Skolinspektionen lyfter fram elevernas handstil som en betydande faktor som gör att specifika elevlösningar kan kopplas till enskilda elever, trots att namnet maskerats. Enligt Skolinspektionen underlättas avidentifieringen avsevärt om proven skrivs på dator.

Mot bakgrund av Skolinspektionens redovisningar gör regeringen bedömningen att det i förordning bör föreskrivas att elevlösningar av nationella prov som görs på dator ska vara avidentifierade för den lärare som bedömer elevlösningen. Denna bedömning stöds av majoriteten av remissinstanserna.

Avidentifierade elevlösningar bedöms även ge förutsättningar för ökad jämställdhet mellan flickor och pojkar. Enligt utredningen, som hänvisar till utvärderingar av Skolverket och IFAU, får flickor i större utsträckning än pojkarna ett högre slutbetyg än provbetyg. Med avidentifierade elevlösningar kan dessa skillnader något utjämnas.

I likhet med *Skolverket*, och till skillnad från *Synskadades Riksförbund*, ser inte regeringen någon anledning att i vissa fall undanta elevlösningar där provsituationen på något sätt anpassats för en elev med funktionsnedsättning. Anpassning av prov ska göras för att en elevs funktionsnedsättning inte ska påverka elevens möjlighet att visa sina kunskaper i provsituationen. Däremot är det, som *Handikappförbunden* och *Autism- och Aspergerförbundet* framhåller, givetvis viktigt att det i utvecklingsarbetet med avidentifierade elevlösningar noggrant utreds och provas ut hur olika anpassningar för elever med funktionsnedsättning bör utformas.

## 6.3 Resultat på nationella prov ska särskilt beaktas vid betygssättning

**Regeringens förslag:** Vid betygssättning i ett ämne eller en kurs som det ges nationella prov i ska elevens resultat på det nationella provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.

**Regeringens bedömning:** De nationella proven bör huvudsakligen vara betygsstödjande. De nationella bedömningsstödens syften bör förtydligas. De bör vara betygsstödjande, diagnostiska eller formativa.

**Utredningens förslag** överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det i lagtexten ska anges att provresultatet inte särskilt ska beaktas om det är sannolikt att resultatet inte ger en

rättsvisande bild av elevens kunskaper i ämnet på grund av omständigheter som eleven inte själv råder över.

**Remissinstanserna:** Majoriteten av remissinstanserna är positiva eller har inga invändningar mot förslaget att provens betydelse för betygssättningen ska förtydligas, däribland *Statens skolinspektion*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Statens institutionsstyrelse*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, *Göteborgs, Stockholms och Örebro kommuner*, *Skolledarförbundet* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*. Även *Synskadades Riksförbund* och *Dyslexiförbundet* är positiva till förslaget men lyfter samtidigt fram vikten av den föreslagna undantagsregeln.

*Upplands-Bro kommun* och *Academedi AB* är positiva men anger att ett införande måste åtföljas av olika informations- och stödsatser.

*Statens skolverk* är tveksamt till om förslaget har någon praktisk betydelse. *Kriminalvården* anser inte att förslaget bidrar till att klargöra provens roll för betygssättningen. Några instanser, däribland *Stockholms universitet*, *Uddevalla kommun* och *Handikappförbunden*, anser att det är oklart vad som menas med ”särskilt beaktas”. *Högskolan Kristianstad* är kritisk till att ytterligare öka provens betydelse och *Östhammars kommun* anser att det vore bättre med fler och tydligare bedömningsstöd. *Läraryrket* framför, när det gäller relationen provbetyg och ämnes-/kursbetyg, att om det är en skillnad dem emellan så ifrågasätts lärarens kompetens i bedömning.

Som nämnts i avsnitt 3 har ett antal myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, där förslaget i denna del är formulerat på ett annat sätt än i utredningens förslag. *Sveriges skolledarförbund* och *Lärarnas Riksförbund* tillstyrker förslaget och *Skolinspektionen* har inkommit med besked att de inte har några synpunkter på det. *Skolverket* och *SKL* ifrågasätter om lärare kommer att göra olika tolkningar av såväl vad ”särskilt beakta” innebär som av undantagsmöjligheten på grund av särskilda skäl. *Skolverket* anser vidare att det är vanskligt att resultat på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättning bl.a. på grund av att det kan finnas systematiska felkällor. Enligt *Skolverket* visar provresultat på elevens kunskaper vid provtillfället medan betygssättningen kan ske långt senare, när terminen avslutas och menar att det saknas en problematisering om detta. Även *Läraryrket* framför liknande synpunkter. *Läraryrket* menar vidare att den föreslagna bestämmelsens formulering kan tolkas som att det blir frågan om ett examensprov, att lärares undervisning allt mer kommer att styras av de nationella proven och att ett minskat förtroende för lärarprofessionen sanktioneras på nationell nivå då lärares förmåga att bedöma elevernas kunskapsutveckling reduceras och misstänkliggörs. *Fri-skolornas riksförbund*, som avstyrker förslaget, anser att det i stort sett omöjliggör avsteg från resultatet på nationella proven vid betygssättning och att det fråntar lärare den stora del av yrkets profession som utgörs av bedömning.

## Skälen för regeringens förslag och bedömning

### *De nationella proven bör huvudsakligen vara betygsskjodjande*

I dag har de nationella proven två huvudsakliga syften: att stödjande en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning och att ge underlag för i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Trots detta råder det enligt utredningen fortfarande oklarheter om provens syften. En del lärare känner exempelvis inte till provens syften och anser dessutom att den information som skickas ut i samband med proven inte heller är helt tydlig när det gäller syftena.

Det har i flera sammanhang framhållits att de nationella proven såsom de nu är utformade är bristfälliga som verktyg för uppföljning på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå samt för trendmätning av resultat över tid. De skäl som anges är att resultaten på proven är svåra att jämföra från år till år beroende på att svårighetsgraden varierar mellan proven, att proven inte prövar alla kunskaper och färdigheter som utbildningen ska ge enligt kurs- och ämnesplanerna och att proven innehåller för få återkommande uppgifter, som möjliggör jämförelser av elevers kunskapsutveckling över tid (s.k. ankaruppgifter). Vidare har OECD pekat på ytterligare en svaghet när det gäller de nationella provens lämplighet för att följa upp elevernas kunskapsutveckling på olika nivåer, nämligen att provresultaten ganska ofta grundar sig på prov som är bedömda av enskilda lärare. Flera studier, t.ex. Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter av Gustafsson, Cliffordson och Erickson 2014, SNS Utbildningskommission 2014, betänkandet Utvärdera för utveckling – om utvärdering av skolpolitiska reformer (SOU 2014:12) och rapporten Reviews of Evaluation and Assessment in Education (OECD 2011), visar också på en bristande likvärdighet i bedömningen av proven. Därigenom har de sammanräknade resultaten på proven inte varit lämpliga för trendmätning, dvs. att följa upp kunskapsutvecklingen i skolväsendet över tid.

I föregående avsnitt gör regeringen bedömningen att elevlösningar av nationella prov i fortsättningen bör bedömas av någon annan än den undervisande läraren och att det bör medföra att bedömningarna av elevernas resultat på proven blir mer rättvisande och likvärdiga. Som framgår ovan grundas dock kritiken att de nationella proven är bristfälliga som verktyg för uppföljning på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå samt för trendmätning av resultat över tid, på ytterligare omständigheter. Mot denna bakgrund anser regeringen att de nationella proven, för att stärka en likvärdig betygssättning och i förlängningen även elevernas rättssäkerhet, huvudsakligen bör användas som ett stöd för betygssättningen. För elever i årskurs 3 i grundskolan, som genomför nationella prov men som inte får betyg, bör syftet med de nationella proven fortsättningsvis vara att bedöma elevernas lärande utifrån de uppställda kunskapskraven.

### *De nationella provens roll för betygssättningen ska förtydligas*

Som framgår av avsnitt 4 varierar de nationella provens betydelse för betygssättningen mellan såväl skolor som mellan lärare. En del lärare anser att resultat på nationella prov endast är ett underlag bland andra

medan vissa lärare tillmäter proven stor betydelse och i praktiken menar att resultatet på ett nationellt prov är avgörande för betyget. Detta är också en bild som bekräftas av Skolverket, som vid sina jämförelser mellan skolor funnit att det generellt finns en stor variation mellan skolor när det gäller skillnader mellan provresultat på nationella prov och slutbetyg. Den stora variationen i avvikelser mellan skolenheter kan enligt Skolverket indikera att skolorna tolkar kunskapskraven på olika sätt. Vidare framgår, bl.a. av Skolinspektionens rapport Samverkan för en likvärdig bedömning 2016, dnr 2015:1814, att utfallet av Skolinspektionens ombedömningar av lösningar av sina egna elevers prov på nationella prov visat på att lärare tenderar att göra generösa bedömningar av elevlösningar.

Detta innebär enligt regeringens mening – särskilt mot bakgrund av att de avvikelser som förekommer förefaller vara systematiska – att det finns en risk för att grunden för betygssättningen varierar på ett sätt som inte är rättssäkert eller likvärdigt för eleverna. Det finns således ett behov av insatser för att säkerställa en mer objektiv bedömning av elevlösningar på nationella prov. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen och stora delar av remissopinionen, att elevernas resultat på de nationella proven bör ha en särskild betydelse som underlag för betygssättningen. Det bör därför i skollagen i de olika skolformskapitlen införas en bestämmelse som uttryckligen reglerar att ett resultat på ett nationellt prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen.

En del remissinstanser, bl.a. *Stockholms universitet* och *Handikappförbunden*, välkomnar att provens roll klargörs men menar att den föreslagna bestämmelsen inte ger tillräcklig ledning för att säkerställa rättssäkerhet och likvärdighet. De menar att det behöver klargöras vad som avses med ”särskilt beaktas”, och undrar vilken vikt provresultat ska ha i förhållande till annat underlag vid betygssättningen.

Enligt regeringen innebär formuleringen ”särskilt beaktas” inte att provet helt ska styra betyget utan att provet även fortsättningsvis ska utgöra ett stöd vid betygssättningen. Enligt läroplanerna för de berörda skolformerna ska läraren vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper. Läraren ska, som ansvarig för betygssättningen, även framöver göra en slutlig och allsidig bedömning av de kunskaper och färdigheter som eleven har uppvisat i förhållande till de aktuella kunskapskraven. Således kan resultatet på ett nationellt prov inte ensamt utgöra underlag för betygssättningen eftersom ett enda prov inte kan pröva alla de kunskaper och färdigheter som undervisningen ska ge. Regeringen delar således inte *Läraryrket* och *Friskolornas riksförbunds* farhåga att de nationella proven ska uppfattas som ett examensprov som helt styr betygen. Det är fortfarande viktigt att det finns utrymme för en professionell bedömning av elevernas prestationer i det enskilda fallet, såsom *Sveriges Skolledarförbund* framhåller i sitt yttrande över utkastet till lagrådsremiss. Det innebär att om lärarens övriga underlag för kunskapsbedömning, t.ex. från klassrumsobservationer, olika tester och laborationer, sammantaget visar på kunskapsnivåer som avviker från vad som framkommer i provresultatet kan resultatet bli att det betyg som eleven får avviker från provresultatet både uppåt och neråt. Samtidigt kan en lärare inte bortse från resultatet på ett

välkonstruerat och noga utprovat nationellt prov som utvecklats just för att vara ett stöd vid betygssättningen. Att i lag fastslå att proven ska ha en särskild betydelse medför enligt regeringens mening en ökad likvärdighet i bedömningen av elevers kunskaper. Att provet särskilt ska beaktas vid betygssättningen understryker alltså att resultatet på ett nationellt prov normalt sett har en större betydelse än vilket annat enskilt prov eller bedömningsunderlag som helst. Som *Skolverket* och *Läraryrket* påpekat i yttrande över utkastet till lagrådsremiss kan det ibland gå lång tid mellan det att ett nationellt prov genomförs och betygssättningen sker. Lärare måste kunna ge elever återkommande chanser att visa sina kunskaper och förmågor och det måste även fotsättningsvis finnas utrymme att ta hänsyn till detta vid betygssättningen. Läraren ska alltså vid betygssättningen beakta även de kunskaper och färdigheter eleven utvecklat och uppvisat efter ett provtillfälle. Detta kan det leda till att elevens betyg avviker från provresultatet.

I likhet med utredningen anser regeringen att det kan finnas särskilda undantagssituationer när en elevs resultat på ett nationellt prov inte ska beaktas. Utredningen har föreslagit att det i lagtexten ska anges att provresultatet inte särskilt ska beaktas om det är sannolikt att resultatet inte ger en rättsvisande bild av elevens kunskaper i ämnet på grund av omständigheter som eleven inte själv råder över. Regeringen delar uppfattningen att det bör finnas en undantagsregel, men anser att lagtexten bör formuleras något annorlunda, bl.a. då det kan finnas skäl att inte särskilt beakta provresultatet på grund av omständigheter som eleven själv förfogar över, såsom att eleven har fuskat vid provet. Vidare anser regeringen att undantagsbestämmelsen, eftersom nationella prov består av olika delprov som genomförs vid olika tidpunkter, också bör kunna tillämpas på endast en eller vissa delar av ett nationellt prov. Regeringen anser således att det i lagtexten ska anges att provresultatet eller resultat på delprov inte ska beaktas särskilt om det finns särskilda skäl. Med särskilda skäl avses sådana situationer där det finns ovanliga och särskilt beaktansvärda omständigheter som gör att den betygssättande läraren ska kunna göra ett avsteg från huvudregeln att resultatet på ett nationellt prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen. Typiskt sett bör det vara fråga om situationer där provresultatet eller resultat på delprov inte ger en rättsvisande bild av vad som tidigare är känt om elevens kunskaper och detta beror på omständigheter som eleven inte själv råder över. Det kan exempelvis vara fråga om felande teknik och hjälpmedel som inte fungerat vid ett delprov. Det kan också vara fråga om personliga förhållanden, t.ex. dödsfall i familjen eller vänkretsen eller andra omvälvande händelser. Det kan dock även vara fråga om omständigheter som eleven själv förfogar över, såsom att eleven har fuskat vid provet. I sådana fall måste det givetvis vara fråga om konstaterat fusk.

*Statens skolverk* efterlyser ett resonemang kring hur den föreslagna regleringen förhåller sig till förordningsbestämmelser som ger rektor möjlighet att besluta att en elev inte behöver genomföra nationella prov. I sådana undantagsfall kan inte resultat på ett nationellt prov särskilt beaktas vid betygssättningen.

Sammanfattningsvis bör det i de olika skolformskapitlen införas bestämmelser med innebörden att det vid betygssättning i ett ämne eller en kurs där det getts ett nationellt prov ska elevens resultat på det nationella

provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte beaktas särskilt om det finns särskilda skäl.

#### *Även syftet med de nationella bedömningsstöden bör förtydligas*

De bedömningsstöd som Skolverket tillhandahåller varierar mycket i sin utformning. En del bedömningsstöd är uppbyggda på ett sätt som liknar de nationella proven medan andra snarare kan kategoriseras som undervisningsstöd eller stöd för att tolka kurs- och ämnesplaner. På grund av variationen är det svårt att överblicka vilka bedömningsstöd som finns. Det är dessutom oklart vilket syfte respektive bedömningsstöd har. Mot den bakgrunden anser regeringen att de nationella bedömningsstöden fortsättningsvis bör ha ett betygsstödjande, diagnostiskt eller formativt syfte.

Syftet med de betygsstödjande nationella bedömningsstöden bör, som framgår av benämningen, vara att stödja betygssättningen. De diagnostiska nationella bedömningsstöden bör användas för att bedöma elevernas kunskapsnivå med utgångspunkt i kursplanerna och kunskapskraven samt visa elevernas starka och svaga sidor i respektive ämne. De nationella bedömningsstöden som har ett formativt syfte – dvs. att ge information om vilka kunskaper som utgör styrkor och vilka kunskaper som eleven genom undervisningen behöver utveckla mer – bör användas för lärarnas kontinuerliga bedömningar i undervisningen och som en vägledning för eleven att komma vidare i sin kunskapsprocess. Det bör av varje enskilt nationellt bedömningsstöd framgå vilket av dessa syften det har. De nationella bedömningsstöden i årkurs 1 i grundskolan, sameskolan, specialskolan och grundsärskolan i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk ska, liksom dagens bedömningsstöd, vara obligatoriska för lärarna att använda. De nationella bedömningsstöden i övriga årskurser och skolformer ska vara frivilliga för lärarna att använda.

#### *Frågan om den icke-kompensatoriska betygssättningen bör utredas*

Bedömningen av elevlösningar på de nationella proven är kompensatorisk, dvs. alla kunskapskrav behöver inte vara uppfyllda på en viss nivå för att en elev ska få det provbetyget. En elev som får t.ex. betyget F på ett delprov kan ändå få betyget E som provbetyg sedan en helhetsbedömning av elevens prestationer på samtliga delprov har gjorts. Eleven kan t.ex. ha presterat starkt i vissa delprov på ett sätt som väger upp en svag prestation på ett annat delprov. Betygssättningen i ett ämne eller en kurs är dock sedan den nya betygsskalan infördes 2011 (prop. 20058/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169) inte kompensatorisk. Utredningen ser inga möjligheter att tillämpa en icke-kompensatorisk bedömning på proven då det inte går att på ett prov pröva alla förmågor i en sådan omfattning att resultaten på respektive förmåga blir tillförlitliga. Denna skillnad i bedömningen mellan prov och betygssättning skapar enligt utredningen förvirring hos många lärare, och kritik riktas mot betygssystemet då det uppfattas att betyg sätts utifrån elevernas sämsta prestationer. Även 2015 års skolkommission (U 2015:03) har uppmärksammat frågan i sitt delbetänkande Samling för skolan – Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet (SOU 2016:38 s. 157). Då de nationella proven ska ha ett betygsstödjande syfte bör på sikt

bedömningsgrunderna vara desamma vid rättning av nationella prov och vid betygssättning. Regeringen avser därför att låta utreda frågan om betygssättningen även i fortsättningen bör vara icke-kompensatorisk.

*Även ett införande av en normering av betygsnivåerna på gruppnivå övervägs*

Utredningen behandlade i sitt betänkande frågan om det bör införas en modell för hur mycket resultat på nationella prov och betyg får avvika från varandra på gruppnivå, s.k. gruppnormering. Utredningen lämnade dock inga förslag. Gruppnormering skulle enligt regeringens uppfattning kunna stävja den betygsinflation som förefaller finnas i det svenska betygssystemet, dvs. att den genomsnittliga betygsnivån ökat utan att elevernas faktiska kunskaper ökat i motsvarande utsträckning. Detta skulle dock innebära ett stort ingrepp i det svenska betygssystemet. Regeringen bereder frågan vidare, där ett alternativ är att låta utreda om en sådan modell är rimlig.

#### 6.4 För att bli mer effektiva och lätthanterliga bör de nationella proven och de nationella bedömningsstöden digitaliseras

**Regeringens bedömning:** Nationella prov och nationella bedömningsstöd bör digitaliseras och genomföras på dator eller annan teknisk plattform. Uppsatser i svenska, svenska som andraspråk och engelska bör skrivas på dator från och med vårterminen 2018.

**Utredningens förslag** överensstämmer med regeringens bedömning.

**Remissinstanserna:** Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget är positiva till en digitalisering av nationella prov och bedömningsstöd, däribland *Myndigheten för delaktighet, Statskontoret, Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Mittuniversitetet, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Digitaliseringskommissionen (N 2012:04), Härnösands, Nacka, Stockholms, Vallentuna och Vårgårda kommuner, Västra Götalands läns landsting, Almega AB, Fridaskolorna AB, Lärarnas Riksförbund, Riksförbundet Vuxenutbildning i samverkan (ViS), Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv och Sveriges Skolledarförbund.*

*Friskolornas riksförbund* anser att digitaliserade prov underlättar rättning, kan mäta progression på individnivå, stärker en likvärdig bedömning och minskar administrationen.

Flera remissinstanser, däribland *Statens institutionsstyrelse* och *Örebro kommun*, pekar på vikten av att intresset av att förenkla provhanteringen genom digitalisering inte får inkräkta på möjligheterna att mäta mer komplexa kunskapskvaliteter. Även *Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk*, framhåller att det är viktigt att belysa och utvärdera frågan om vad som prövas om proven blir digitala, inte minst när det gäller läs- och skrivförmåga.



Flera remissinstanser understryker vikten av att de behov som elever med funktionsnedsättning har tillgodoses i digitaliseringsarbetet, bl.a. *Örebro kommun, Myndigheten för delaktighet, Handikappförbundet, Autism- och Aspergerförbundet* och *Synskadades Riksförbund*.

*Stockholms universitet* framhåller att digital information aldrig kan skyddas med lika stor säkerhet som fysiska dokument.

*Svenska Montessoriförbundet* avstyrker förslaget och anför att datorbaserade prov inte bör införas så länge datorkunskap inte finns som ämne i läroplanen. Om elever i årskurs 6 ska kunna använda sig av datorer bör de enligt förbundet ha fått en didaktiskt genomtänkt utbildning i hur datorer används.

När det gäller förslaget om att uppsatser ska skrivas på dator är majoriteten av remissinstanserna positiva, däribland *Specialpedagogiska skolmyndigheten, Digitaliseringskommissionen (N 2012:04)* och *Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk. Vallentuna kommun* uppger att elever i gymnasieskolan ställer sig positiva till att skrivuppgifter görs på datorn men att de samtidigt är kritiska till att proven i matematik och naturvetenskapliga ämnen ska göras på dator.

## **Skälen för regeringens bedömning**

### *Digitalisering har många fördelar*

Dagens nationella prov är huvudsakligen pappersbaserade och distribueras, genomförs och rättas manuellt. Att huvuddelen av elevlösningarna skrivs på papper medför administration för lärare. Pappersformatet innebär vidare att många huvudmän, skolor och lärare upplever arbetet med de resultatuppgifter som ska lämnas till Statens skolverk som underlag för den officiella statistiken som en administrativ börda. Formatet innebär därutöver säkerhetsrisker vid distributionen av provmaterial och läraranvisningar, i tryckeriet, vid utskick till skolor och vid förvaringen av dem lokalt. Det finns exempel på att kartonger med provmaterial försvunnit i leveransen till skolor, liksom att provuppgifter har blivit kända på skolor före provtillfället. Sammantaget är det pappersbaserade provsystemet ineffektivt och innebär såväl risker för att sekretsskyddade uppgifter sprids som onödigt administration för lärare och annan personal. Till detta kommer stora kostnader för t.ex. tryckning och distribution av provmaterial och läraranvisningar. Som *Nacka kommun* och *Almega AB* framhåller kan digitaliseringen även frigöra tid mer tid för undervisning.

Det är enligt regeringen viktigt att inte underskatta komplexiteten i att digitalisera de nationella proven. Således måste arbetet med digitaliseringen ägnas stor omsorg. Exempelvis måste utformningen av de tekniska lösningarna vara fullgod och kommunikationen med datorerna ute på skolorna tryggas. Därtill måste givetvis de olika delproven och uppgifterna konstrueras så att det säkerställs att elevernas kunskaper i ämnet prövas på bästa sätt. Därutöver är ett digitaliserat provsystem förenat med svårigheter i form av nya säkerhetsrisker, t.ex. till följd av fusk på internet. De finns också de som menar att datorbaserade prov kan innebära nackdelar för elever med funktionsnedsättning. Det är därför viktigt att systemet, såsom t.ex. *Myndigheten för delaktighet, Autism- och Aspergerförbundet* samt *Synskadades Riksförbund* påpekat, fungerar för alla elevgrupper, inte minst elever med funktionsnedsättning. Användbar-

heten och tillgängligheten för denna elevgrupp måste därför särskilt beaktas. Därutöver är det viktigt att provsystemet konstrueras så att provmaterial inte kan spridas. Som *Kriminalvården* framhåller måste provsystemet också kunna hantera det faktum att det i vissa utbildningsformer ställs särskilda krav på tekniska lösningar. Det finns således ett antal faktorer som måste hanteras i samband med ett införande av digitaliserade nationella prov.

*Svenska Montessoriförbundet*, som avstyrker förslaget, anför att de nationella proven inte bör digitaliseras innan eleverna fått en didaktiskt genomtänkt datorutbildning. Regeringen konstaterar dock att det redan i dag ingår i elevernas utbildning att lära sig använda datorer, se bl.a. 10 kap. 10 § och 15 kap. 17 § skollagen. Regeringen delar därför inte förbundets uppfattning. Det framgår även av remissvaren att det finns ett brett stöd för ett digitaliserat provsystem.

Att övergå till datorbaserade prov innebär enligt regeringen många fördelar. Hanteringen av proven underlättas och effektiviteten ökar, bl.a. genom papperlös distribution, möjlighet till automaträttning och förenklad data- och resultatinsamling liksom för fördelning av elevlösningar för extern bedömning. När proven genomförs digitalt kommer inrapporteringen av provresultaten också att kunna ske automatiskt, vilket kommer att minska lärarnas arbetsbörda och frigöra tid för undervisning och kunskapsbedömning. Ett digitaliserat provsystem kan vidare verka motivationshöjande för elever, eftersom flertalet i dag har stor datorvana. Dessutom ökar säkerheten genom elektronisk distribution.

Riksdagen har i ett tillkännagivande anført att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att digitalisera nationella prov ska införas (bet. 2015/16:UbU14, punkten 30, rskr. 2015/16:228). I ytterligare ett tillkännagivande har riksdagen anført att regeringen bör vidta åtgärder för att införa digitala nationella prov (bet. 2016/17:UbU17, punkten 10, rskr. 2016/17:250). Regeringen anser i likhet med riksdagen att de nationella proven bör digitaliseras för att minska lärares arbetsbörda och öka effektiviteten och säkerheten i systemet. En digitalisering av de nationella proven öppnar även, som utredningen behandlar i sitt betänkande (SOU 2016:25 sid. 174 f. och 269 f.), för att vissa provuppgifter, i de fall det bedöms möjligt och lämpligt, skulle kunna rättas automatiskt. Det skulle i så fall kunna bidra till att likvärdigheten i betygssättningen ökar och att lärares arbetsbörda minskar. Regeringen bedömer dock att det inte är lämpligt att reglera frågan på lagnivå, utan anser att en mer ändamålsenlig lösning är att åstadkomma en digitalisering genom uppdrag till ansvarig myndighet. Regeringen har därför i Skolverkets regleringsbrev för 2017 (U2017/00411/S) gett myndigheten i uppdrag att förbereda digitalisering av nationella prov och nationella bedömningsstöd utifrån vad som anges i betänkandet Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning (SOU 2016:25). Regeringen har vidare i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1, bet. 2016/17:UbU1, rskr. 2016/17:105) föreslagit att medel avsätts för digitaliseringen av de nationella proven. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag. Regeringen anser således att de redan vidtagna åtgärderna och kommande uppdrag till myndigheter är det mest ändamålsenliga med anledning av riksdagens tillkännagivanden avseende införande av digitala nationella prov. Riksdagens tillkännagivan-

den får därmed, till den del de avser frågan om digitalisering av nationella prov, anses slutbehandlade.

*Uppsatser i svenska, svenska som andraspråk och engelska bör skrivas på dator från och med vårterminen 2018*

Det är redan i dag tillåtet att skriva uppsatser i svenska, svenska som andraspråk och engelska på dator (eller annan teknisk plattform). Att vissa elever skriver uppsats på dator medan andra är hänvisade till papper och penna uppfattas av en del elever som orättvist, bl.a. eftersom de som använder datorer har större möjligheter att redigera texter. Regeringen vill framhålla att vissa funktioner, t.ex. rättsstavningsprogram, ska stängas av vid genomförandet av nationella prov men instämmer i att det är enklare att redigera texter på dator, vilket kan anses ge elever som skriver proven på dator en fördel jämfört med de elever som skriver för hand. Elever anser också, enligt utredningen, att det är orimligt att de måste skriva de delprov som handlar om skriftlig framställning för hand medan de i andra skolsammanhang ofta skriver längre texter på dator.

*Stockholms kommun* framför att de i dag inte kan tillhandahålla datorer till alla elever och *Barnombudsmannen* anser att skillnader i datortillgång riskerar att göra barns förutsättningar att genomföra proven olika, med negativa konsekvenser för barn som går i skolor med ansträngd ekonomi. Regeringen vill i sammanhanget framhålla att samtliga elever i en skola inte skriver provuppsatser samtidigt och att skolan således inte behöver investera i en dator eller annan teknisk plattform till alla elever. Av Skolverkets IT-uppföljning 2015 (dnr 2015:00067) framgår att det totalt sett gick ca 1,8 elever per dator i grundskolan, 1,0 i gymnasieskolan och ca 5,5 elever per dator eller surfplatta i kommunal vuxenutbildning år 2015. Enligt lärarenkäter uppger ca 70 procent av gymnasielärarna i kurserna svenska och svenska som andraspråk 3 vårterminen 2015 att alla eller de flesta av deras elever hade skrivit uppsatsen på dator. Dator-tillgången måste således anses vara allmänt god och flertalet skolor har internetuppkoppling. Ytterligare en fördel med att uppsatser skrivs på dator är att lärarnas bedömningsarbete underlättas då de inte behöver tolka olika handstilar.

För att ge alla elever samma förutsättningar vid genomförandet av uppsatsdelarna på de nationella proven bedömer regeringen att uppsatser bör kunna skrivas på dator eller annan teknisk plattform. Som ett första steg i digitaliseringen av provsystemet bör uppsatserna i svenska, svenska som andraspråk och engelska därför skrivas på dator eller annan teknisk plattform från och med vårterminen 2018. Det kan dock i finnas skäl att undanta vissa elever från detta krav, det kan exempelvis röra sig om elever som på grund av en funktionsnedsättning inte har möjlighet att skriva uppsatserna på dator. Regeringen avser att återkomma till detta på förordningsnivå.

## 7 Ickraftträdande- och övergångsbestämmelser

**Regeringens förslag:** Ändringarna i skollagen (2010:800) ska träda i kraft den 29 juni 2018.

**Utredningens förslag** överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att ändringarna i skollagen ska träda i kraft den 1 januari 2018.

**Remissinstanserna:** Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på utredningens förslag till ikraftträdandebestämmelser.

Som framgår av avsnitt 3 har några myndigheter och organ fått ett utkast till lagrådsremiss för synpunkter. *Statens skolverk* anger att de prov som ska ges våren 2018 i stora delar redan är färdigutvecklade och att ett införande redan vårterminen 2018 är en alltför kort tid för att informera om och förankra delvis nya grunder för betygssättning. Verket framhåller att det är viktigt att förslaget att resultat på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättning implementeras noggrant och att tidpunkten för ikraftträdandet bör vara ingången till läsåret 2018/19. *Lärarnas Riksförbund* understryker vikten av att Skolverket får tillräckliga ekonomiska resurser och ett tydligt uppdrag att implementera förändringarna genom att ta fram allmänna råd, stödmaterial samt fortbildningsinsatser som kan komma alla berörda lärare till del.

**Skälen för regeringens förslag:** Regeringen anser att det är av stor betydelse att Skolverket och lärarprofessionen ges tillräcklig tid för att implementera ändringarna i skollagen. Ändringarna i skollagen bör därför träda i kraft den 29 juni 2018. Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser.

## 8 Konsekvenser

### 8.1 Ekonomiska konsekvenser för staten

Regeringens bedömningar i denna lagrådsremiss om att nationella prov och nationella bedömningsstöd bör digitaliseras medför kostnader för staten från och med 2017. För utvecklingsarbetet har regeringen i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1, utgiftsområde 16), baserat på utredningens beräkningar i SOU 2016:25, beräknat ökning av anslaget 1:1 *Statens skolverk* samt av anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*.

## 8.2 Konsekvenser för kommunerna

### *Förslagen medför inga ekonomiska konsekvenser för kommunerna*

Den kommunala finansieringsprincipen innebär att kommuner och lands-  
ting inte bör åläggas nya uppgifter utan att de får ersättning. Principen  
gäller när riksdagen, regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut  
om ändrade regler för en verksamhet. Finansieringsprincipen beskrivs  
närmare i ett informationsmaterial som regeringen och riksdagen ställde  
sig bakom i 2007 års ekonomiska vårproposition (prop. 2006/07:100).  
Av materialet framgår att finansieringsprincipen inte ska tillämpas när  
kommunsektorn får ändrade kostnader till följd av tekniska förändringar.

I denna lagrådsremiss föreslås att resultat på nationella prov ska ha en  
särskild betydelse vid betygssättning. Vidare görs bedömningen att de  
nationella proven ska digitaliseras, att digitaliserade prov bör vara av-  
identifierade, att elevlösningar ska rättas av någon annan än den under-  
visande läraren och att provdelar som består av uppsatser bör skrivas på  
dator. Regeringen anser att bedömningen att nationella prov ska genom-  
föras digitalt är en följd av tekniska förändringar och den tekniska  
utvecklingen i samhället. Skolor behöver anpassa sig till den tekniska ut-  
vecklingen av fler skäl än för att genomföra de nationella proven. Rege-  
ringen bedömer därför att finansieringsprincipen inte blir tillämplig när  
det gäller bedömningen i denna lagrådsremiss om införandet av ett digi-  
taliserat provsystem. Förslaget och bedömningarna i övrigt i denna lag-  
rådsremiss innebär inga merkostnader för kommunerna varför finan-  
sieringsprincipen inte aktualiseras.

### *Förslagen utgör en proportionerlig begränsning av den kommunala självstyrelsen*

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning av den kommu-  
nala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till  
de ändamål som föranleder inskränkningen, dvs. en proportionalitets-  
prövning ska göras under lagstiftningsprocessen. Det innebär att förslaget  
inte får vara onödigt långtgående, och om syftet med nya eller ändrade  
bestämmelser kan uppnås på ett mindre ingripande sätt ska det minst in-  
gripande alternativet väljas. Det ska således göras dels en analys av de  
konsekvenser som förslaget får för den kommunala självstyrelsen, dels  
en avvägning mellan det kommunala intresset av självstyrelse och de  
nationella intressen som den föreslagna lagstiftningen ska tillgodose.

Regeringens förslag och bedömningar i denna lagrådsremiss påverkar  
inte den grundläggande ansvarsfördelningen mellan staten och skol-  
huvudmännen på skolans område. De föreslagna bestämmelserna om att  
resultatet på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen  
utgör dock en inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Även ett  
införande av extern bedömning av elevlösningar av nationella prov, dvs.  
att någon annan än den undervisande läraren ska rätta proven, innebär en  
inskränkning av kommuners självstyrelse när det gäller organiserandet av  
skolverksamheten. Vid en avvägning av det kommunala intresset av  
självstyrelse och de nationella intressen som förslaget och bedömningen  
avses tillgodose – dvs. att öka rättssäkerheten för eleverna och likvärdig-  
heten i kunskapsbedömning och betygssättning – finner regeringen att

inskränkningarna är godtagbara och proportionerliga i förhållande till syftet med regleringen.

### 8.3 Ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän

Förslagen och bedömningarna i denna lagrådsremiss berör enskilda huvudmän inom skolväsendet på samma sätt som kommunala. I februari 2017 fanns det enligt uppgifter från Statens skolinspektion 602 enskilda huvudmän för grundskolor och 205 enskilda huvudmän för gymnasieskolor. Läsåret 2016/17 drev de tillsammans 1 248 skolor med 237 118 elever (820 fristående grundskolor med 149 481 elever och 428 fristående gymnasieskolor med 87 637 elever). Det bidrag som kommunen ska lämna till enskilda huvudmän för fristående skolor ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna verksamheten.

För privata anordnare som bedriver kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå träffas överenskommelse med den kommunala huvudmannen genom avtal. Det finns ingen tillgänglig statistik över antalet privata anordnare av kommunal vuxenutbildning (komvux) i landet. Enligt Statens skolverk var andelen kursdeltagare som läser hos en annan anordnare än kommunen 45 procent 2015, vilket nästan är en fördubbling på tio år (PM Elever och resultat i kommunal vuxenutbildning år 2015, dnr 016:00293). Om anordnarens kostnader för utbildningen minskar genom de förslag och bedömningar som görs i denna lagrådsremiss torde den förändrade kostnadsbilden påverka nivån på anbudet vid upphandlingsförfarandet.

Förslagen och bedömningarna får samma konsekvenser för alla berörda företag vad gäller konkurrensförhållanden. Förslagen och bedömningarna bedöms inte heller påverka små eller stora företag på olika sätt. *Regelrådet* finner att utredningens konsekvensbeskrivning vad gäller dessa aspekter är godtagbar.

### 8.4 Konsekvenser för elever

Syftet med förslagen och bedömningarna i denna lagrådsremiss är som framgår av avsnitt 6 att öka likvärdigheten och rättssäkerheten vid bedömningen och betygssättningen av eleverna. Förslagen och bedömningarna ligger väl i linje med synpunkter som elever vid utredningens skolbesök har framfört, nämligen att möjligheten att skriva uppsats på dator regleras och att relationen mellan prov och betyg förtydligas. Lagförslagen innebär att nationella prov normalt sett får en större betydelse än enskilda prov eller bedömningsunderlag. Genom dessa förslag och bedömningar kommer förutsättningarna för likvärdiga bedömningar av elevernas prestationer att öka. Samtidigt påverkar ett införande av extern bedömning likvärdigheten i betygssättningen i positiv riktning. Detta ger en ökad rättssäkerhet för eleverna då de vid ansökan till högre studier kan konkurrera utifrån mer likvärdiga villkor. Det är också vik-

tigt, som *Diskrimineringsombudsmannen* och *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* framhåller, att det vid ett införande av digitaliserade nationella prov säkerställs att införandet inte påverkar elevers lika rättigheter och möjligheter negativt. För att säkerställa att även elever med funktionsnedsättning får del av de positiva effekterna krävs att de tekniska lösningarna utformas så att de passar alla elever och att elevens individuella behov noggrant utreds.

## 8.5 Konsekvenser för jämställdheten och de integrationspolitiska målen

### *Förslagen medför positiva konsekvenser för jämställdheten*

Enligt utredningen, som hänvisar till utvärderingar av Skolverket och IFAU, finns det skillnader mellan flickor och pojkar när det gäller hur lärare bedömer deras kunskaper. Flickorna får i större utsträckning än pojkarna ett högre slutbetyg än provbetyg. Aidentifiering av elevlösningar bedöms därför ge förutsättningar för ökad jämställdhet.

När det gäller könsskillnader och digitala prov är resultaten av forskningen motsägelsefulla. Det finns studier som visar att inget av könen presterar sämre eller bättre när ett prov är datorbaserat. Samtidigt finns det forskning som visar att pojkar presterar bättre än flickor vid digitala prov. Det finns också studier som visar att flickor är mer positiva till att läsa vanliga texter och mindre benägna att använda exempelvis filmer för att inhämta information. Pojkar föredrar att använda datorer för informationsinhämtning. Således torde datorbaserade prov vara ett format som är särskilt tilltalande för pojkar. Att införa digitala prov ger en möjlighet att bredda provformaten så att resultaten inte är så beroende av förmågan att läsa vanliga texter. Det borde enligt regeringens uppfattning göra att könsskillnaderna minskar.

### *Förslagen påverkar inte de integrationspolitiska målen*

De förslag och bedömningar som lämnas i denna lagrådsremiss bedöms inte påverka möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

## 8.6 Konsekvenser för EU-rätten

Förslagen berör inte frågor som är reglerade i EU-rätten.

## 9 Författningskommentar

### Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

#### **3 kap.**

**5 a §** Om det inom ramen för undervisningen, genom *användning av ett nationellt bedömningsstöd*, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

I paragrafen regleras en elevs rätt till stöd i form av anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Ändringen innebär att den exemplifierande uppräkningslistan av på vilka sätt det kan framkomma att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås även omfattar användningen av nationella bedömningsstöd.

**8 §** Om det inom ramen för undervisningen, genom *användning av ett nationellt bedömningsstöd*, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Bestämmelserna i första–tredje styckena och i 9–12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §.

I paragrafen finns bestämmelser om i vilka situationer behovet av särskilt stöd ska utredas.

Paragrafens *första stycke* ändras så att den exemplifierade uppräkningslistan av på vilka sätt det kan framkomma att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås även omfattar användning av nationella bedömningsstöd.

#### **10 kap.**

**20 a §** *Vid betygssättning enligt 19 och 20 §§ i ett ämne som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

I paragrafen, som är ny, tydliggörs ett nationellt provs betydelse vid betygssättningen i ett ämne i grundskolan.



Det framgår av paragrafens första mening att vid betygssättningen i ett ämne där ett nationellt prov har genomförts ska resultatet på provet särskilt beaktas. Med resultatet på provet avses inte enbart provbetyg, delprovsbetyg eller motsvarande utan de kunskaper eleven har uppvisat i provets olika delar i förhållande till kunskapskraven. Formuleringen ”särskilt beaktas” innebär att provresultatet inte helt ska styra betyget utan att provet även fortsättningsvis ska utgöra ett stöd vid betygssättningen. Läraren ska även framöver göra en allsidig bedömning av de kunskaper och färdigheter som eleven har uppvisat i förhållande till de aktuella kunskapskraven. Resultatet på ett nationellt prov kan alltså inte ensamt utgöra underlag för betygssättningen. Det är viktigt att det vid betygssättningen även beaktas om eleven visat färdigheter på andra sätt än genom resultatet på ett nationellt prov. Det innebär att om lärarens övriga underlag för kunskapsbedömning, t.ex. från klassrumsobservationer, olika tester och laborationer, sammantaget visar på kunskapsnivåer som avviker från vad som framkommer i provresultatet kan resultatet bli att det betyg som eleven får avviker från provresultatet både uppåt och neråt. En lärare kan dock inte bortse från resultatet på ett välkonstruerat och noga utprövat nationellt prov som utvecklats just för att vara ett stöd vid betygssättningen. Att ett nationellt prov ska ha en särskild betydelse innebär att resultatet på ett nationellt prov ska anses ha en större betydelse än vilket annat enskilt prov eller bedömningsunderlag som helst.

I andra meningen regleras ett undantag från huvudregeln i första meningen. Med ”särskilda skäl” avses sådana situationer där det finns ovanliga och särskilt beaktansvärda omständigheter som gör att den betygssättande läraren ska kunna göra ett avsteg från bestämmelsens huvudregel att resultatet på ett nationellt prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen. Eftersom nationella prov består av olika delprov som genomförs vid olika tidpunkter kan undantaget komma att omfatta endast en eller vissa delar av ett nationellt prov. Typiskt sett bör det vara fråga om situationer där provresultatet inte ger en rättvisande bild av vad som tidigare är känt om elevens kunskaper och detta beror på omständigheter som eleven inte själv råder över. Det kan t.ex. vara fråga om felande teknik och hjälpmedel som inte fungerat vid ett delprov. Det kan också vara fråga om personliga förhållanden, t.ex. dödsfall i familjen eller vänskretsen eller andra omvälvande händelser. Det kan dock även vara fråga om sådana omständigheter som eleven själv förfogar över, såsom att eleven har fuskat vid provet. I sådana fall måste det givetvis vara fråga om konstaterat fusk.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2.

## **12 kap.**

*20 a § Vid betygssättning enligt 19 och 20 §§ i ett ämne som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

Paragrafen är ny. Kapitlet innehåller bestämmelser om specialskolan.

Paragrafen motsvarar den nya 10 kap. 20 a §, se kommentaren till den paragrafen.

## **13 kap.**

*21 a § Vid betygssättning enligt 20 och 21 §§ i ett ämne som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

Paragrafen är ny. Kapitlet innehåller bestämmelser om sameskolan.

Paragrafen motsvarar den nya 10 kap. 20 a §, se kommentaren till den paragrafen.

**15 kap.**

*25 a § Vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

Paragrafen är ny. Kapitlet innehåller bestämmelser om gymnasieskolan.

Paragrafen motsvarar den nya 10 kap. 20 a §, se kommentaren till den paragrafen.

**20 kap.**

*37 a § Vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.*

Paragrafen är ny. Kapitlet innehåller bestämmelser om kommunal vuxenutbildning.

Paragrafen motsvarar den nya 10 kap. 20 a §, se kommentaren till den paragrafen.

**29 kap.**

*28 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda nationella bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.*

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Paragrafen ändras med anledning av att sådana bedömningsstöd som är utvecklade av staten i fortsättningen ska benämnas nationella bedömningsstöd.

## Ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning

Utredningen om nationella prov föreslår ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning i tre delar. Systemet ska innehålla nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. Statens skolverk ska få ett samlat uppdrag om att utveckla de nationella proven, bedömningsstöden och kunskapsutvärderingen. I uppdraget ska det bl.a. ingå att informera om och utbilda i det nya systemet för kunskapsbedömning och dess olika delar.

I dag har de nationella proven två syften: att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning samt att ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Dessa två syften är svåra att förena i ett och samma prov. Därför är utredningens slutsats att de nationella provens syften ska renodlas och framöver konstrueras med ett avsett syfte. Utredningen föreslår att detta syfte ska vara att stödja betygssättningen. Därmed kommer de nationella proven att stärka en likvärdig betygssättning och elevernas rättssäkerhet.

De nationella proven ska inte längre konstrueras med syfte att ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. I stället ska detta syfte på nationell nivå bäras av ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering (NKU). På skol- och huvudmannanivå ska i första hand betygen bära syftet att ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls. Som komplement till betygen kan lokala utvärderingsprov användas som baseras på utbytta NKU-uppgifter.

I dag utvecklar Skolverket olika typer av bedömningsstöd. Dessa varierar mycket i sin utformning. På grund av variationen är det svårt att överblicka vilka bedömningsstöd som finns. Dessutom är det oklart vad respektive bedömningsstöd har för syfte. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att syftet med de olika nationella bedömningsstöden ska tydliggöras. Bedömningsstöden ska vara obligatoriska eller frivilliga för lärarna att använda. De obligatoriska bedömningsstöden ska ha ett diagnostiskt syfte, dvs. de ska användas för att bestämma elevernas kunskapsnivå med utgångspunkt i kursplanerna och kunskapskraven samt visa elevernas starka och svaga sidor i respektive ämne. Frivilliga bedömningsstöd ska antingen ha ett betygssödjande, ett diagnostiskt eller ett formativt syfte.

Skolverket ska informera om de nationella prov och de nationella bedömningsstöd som finns samt om syftet med dessa. Dessutom ska Skolverket informera om syftet med NKU.

## Nationella prov

I dag har lärare som genomför nationella prov en övervägande positiv syn på proven. Många anser att de nationella proven ger ett gott stöd vid

bedömning och betygssättning. Även eleverna uppskattar de nationella proven och det stöd de ger lärarna i betygssättningen, men många elever känner sig stressade av proven. Det lärarna främst upplever som negativt är att arbetet med de nationella proven är tidskrävande. Enligt lärarna tar såväl genomförandet och bedömningen av elevlösningarna som inrapporteringen och uppföljningen av resultaten mycket tid.

Under senare år har antalet nationella prov ökat, framför allt i grundskolan och motsvarande skolformer. Ämnesprov har införts i matematik, svenska och svenska som andraspråk i årskurs 3. De tidigare frivilliga proven i engelska, matematik, svenska och svenska som andraspråk i årskurs 5 har blivit obligatoriska och genomförs nu i årskurs 6. I årskurs 6 och 9 har nationella prov införts i naturorienterande (NO) och samhällsorienterande (SO) ämnen. Proven i NO- och SO-ämnen i årskurs 6 blev dock frivilliga våren 2015 och ersattes av frivilliga bedömningsstöd fr.o.m. våren 2016. Med anledning av det stora antalet nationella prov upplevs särskilt vårterminen i årskurs 9 som provtung av både elever och lärare. De 25 nationella proven tar mycket tid i anspråk och innebär avbrott i undervisningen. Det finns inte heller i forskning något egentligt stöd för att fler prov förbättrar undervisningen.

I stället för nationella prov som genomförs på bestämda tider efterfrågar många lärare olika former av bedömningsstöd som de kan använda i undervisningen. Fördelen med sådana stöd är att lärarna kan använda dem på de sätt och vid de tillfällen som passar eleverna och undervisningen. Utredningen anser att antalet obligatoriska nationella prov bör minska och att en del av proven bör ersättas av nationella bedömningsstöd. Vid några tillfällen i grundskolan, specialskolan och sameskolan samt i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska eleverna dock göra obligatoriska nationella prov, eftersom proven ger förutsättningar för en mer likvärdig betygssättning och en ökad rättssäkerhet för eleverna. Benämningen nationella prov ska gälla för alla skolformer.<sup>2</sup>

#### *Ett minskat antal nationella prov*

Utredningen föreslår att de nuvarande nationella proven i matematik, svenska och svenska som andraspråk i årskurs 3 i grundskolan och sameskolan samt i årskurs 4 i specialskolan ska ersättas av nationella bedömningsstöd. Bedömningsstöden ska vara obligatoriska för lärarna att använda. Syftet med stöden ska vara diagnostiskt, dvs. de ska användas för att bestämma elevernas kunskapsnivå med utgångspunkt i kursplanerna och kunskapskraven för den aktuella årskursen samt visa elevernas starka och svaga sidor i respektive ämne.

Nationella prov ska finnas i årskurs 6 och 9 i grundskolan samt i gymnasieskolan. I specialskolan ska samma prov användas som i grund-

<sup>2</sup> I Nationella prov ska också göras inom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi). Där används andra prov än i grund- och gymnasieskolan. Därför ingår inte sfi i utredningsuppdraget. I de fall utredningens förslag får direkta konsekvenser för proven i sfi har utredningen även lämnat förslag om förändringar för sfi-proven. Det handlar då om konsekvensändringar och inte om ändringar som berör proven i sak. En sådan förändring är att utredningen föreslår att benämningen nationella prov ska gälla även för sfi.

skolan, men dessa prov ges i årskurs 7 och 10. Grundskolans prov i årskurs 6 ska också användas i sameskolan. De prov som används i gymnasieskolan ska även användas inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. I årskurs 6 och 9 i grundskolan ska de nationella proven finnas i ämnena engelska, matematik, svenska och svenska som andraspråk. De ska vara obligatoriska för lärarna att använda och för eleverna att genomföra. När det gäller årskurs 6 har de nationella proven i NO- och SO-ämnen redan ersatts av frivilliga bedömningsstöd. Detsamma bör gälla i årskurs 9, vilket innebär att de nuvarande nationella proven i NO- och SO-ämnen i årskurs 9 bör ersättas av betygsstödjande nationella bedömningsstöd som bör vara frivilliga för lärarna att använda.

För gymnasieskolans del ska de nationella proven, liksom i dag, finnas i kurserna engelska 5 och 6, matematik 1, 2, 3 och 4 samt svenska och svenska som andraspråk 1 och 3. Eftersom gymnasieskolan är kursutformad är betygen i varje kurs avgörande för elevernas slutbetyg och möjlighet att komma in på universitet och högskola. Högre kurser i engelska och matematik är dock extra viktiga, eftersom de utöver att ingå i behörigheten också kan ge meritpoäng. Av detta skäl föreslår utredningen att de nationella proven ska vara obligatoriska för lärarna att använda och för eleverna att genomföra endast i den högsta avslutande kursen i studievägen. I övriga kurser får de nationella proven användas på frivillig basis. Dessutom kommer det att finnas frivilliga nationella bedömningsstöd som är betygsstödjande och liknar de nationella proven.

Inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska de nationella proven, precis som i dag, vara obligatoriska i de av de ovan uppräknade kurserna som en elev läser.

#### *Muntliga delprov i matematik bör ersättas av betygsstödjande nationella bedömningsstöd*

De muntliga delproven i de nationella proven tar mycket tid att genomföra. I engelska, svenska och svenska som andraspråk utgör det muntliga innehållet en stor del av respektive ämne. Ämnet matematik har däremot inte samma betoning på muntligt innehåll. Lärare anser att förmågan att kommunicera matematik lämpligare prövas i undervisningen än i ett nationellt prov. De muntliga delproven i matematik är tidskrävande utan att de i tillräcklig utsträckning bidrar till att lärarna får ett utökat bedömningsunderlag. Mot denna bakgrund anser utredningen att muntliga delprov i matematik bör ersättas av frivilliga betygsstödjande nationella bedömningsstöd. Därigenom får lärare tillgång till stöd som kan användas i undervisningen när lärarna anser det lämpligt. Bedömningsstöden ger också en signal om att kommunikation är viktigt i matematik men att förmågan prövas bättre på annat sätt än genom ett nationellt prov.

När det gäller de muntliga delproven i engelska, svenska och svenska som andraspråk anser utredningen att dessa på sikt bör spelas in. Därigenom finns det en dokumentation av de muntliga delproven och medbedömning underlättas. Regleringen bör gälla fr.o.m. det att alla nationella prov är datorbaserade och genomförs i en digital provplattform, och inspelningarna därmed kan hanteras automatiskt av systemet.

*Tidsomfattningen av de nationella proven bör ses över*

Även om antalet obligatoriska nationella prov ska minska finns en risk för fortsatt provträngsel. För att minimera denna risk bör tidsomfattningen av de nationella proven ses över. Strävan bör vara att elevernas totala provtid ska minska jämfört med i dag. Det kan göras genom att t.ex. minska antalet delprov eller tiden per delprov eller att ändra fördelningen mellan olika typer av uppgifter i de nationella proven.

Dagens nationella prov består av olika typer av uppgifter. Några av dessa kräver endast korta elevsvar och är mer lättbedömda (t.ex. flervals- och kortsvarsuppgifter). Andra kräver mer omfattande elevsvar och mer komplexa bedömningar (t.ex. uppsatser, muntliga uppgifter och uppgifter där eleverna ska redovisa lösningar). Utredningen anser att de nationella proven bör ha en rimlig balans mellan olika uppgiftstyper. I dag innehåller vissa nationella prov få flervals- eller kortsvarsuppgifter. Det bidrar till att dessa prov brister i mätsäkerhet och att bedömningen blir mer tidskrävande för lärarna. När nationella prov utvecklas anser utredningen därför att konstruktörerna bör överväga vilka förmågor som kan prövas med hjälp av någon typ av flervals- eller kortsvarsuppgift. Mer komplexa uppgifter, t.ex. uppsatser, muntliga uppgifter och uppgifter där eleverna ska redovisa sina lösningar, bör dock fortfarande ingå i de nationella proven.

*Insamlingen av resultat på de nationella proven bör underlättas*

För att kunna se om de nationella proven fungerar som betygsstöd anser utredningen att resultaten på proven även fortsättningsvis bör samlas in nationellt. I dag ska många uppgifter lämnas, inte bara uppgifter om elevernas resultat på de nationella proven utan också omkringliggande uppgifter. Särskilt i gymnasieskolan är de omkringliggande uppgifterna omfattande. För att underlätta inrapporteringen och minska tidsåtgången för den anser utredningen att Skolverket bör se över sina föreskrifter om vilka uppgifter som huvudmännen ska lämna. Utgångspunkten för översynen bör vara att enbart de data som är nödvändiga och som används samlas in. Det kan innebära att en del av det som samlas in i dag inte längre behöver samlas in men också att andra uppgifter samlas in för att de är nödvändiga och behöver användas.

Det behöver enligt utredningens uppfattning inte vara lärare som hantarerar inrapporteringen av resultat. När de nationella proven genomförs digitalt kommer inrapporteringen att kunna ske med automatik via det digitala provsystemet. Fram till dess anser utredningen att huvudmännen bör utveckla sina rutiner för hur inrapporteringen av provresultaten går till, t.ex. genom att en administratör eller assistent sköter inrapporteringen.

*Åtgärder bör vidtas för att underlätta elevernas arbetssituation under provperioderna*

De nationella provperioderna upplevs som stressiga av eleverna. Även om utredningen föreslår att antalet obligatoriska nationella prov ska minska kan åtgärder vidtas också på huvudmanna- och skolnivå. Utredningen anser att rektorer och lärare bör vidta åtgärder för att underlätta elevernas arbetssituation under provperioderna. Åtgärder som bör vidtas

är att eleverna i god tid får information om de nationella proven, vad proven avser att pröva och vad som krävs av eleverna. Eleverna bör också få ta del av exempel på uppgifter från tidigare nationella prov. Dessutom bör lärarna noga planera hur de lägger ut andra prov och inlämningsuppgifter under de nationella provperioderna. I provämnena bör lärarna även försöka begränsa andra prov och inlämningsuppgifter under den period som de nationella proven genomförs. För att underlätta för eleverna är det viktigt med en ämnes- eller kursövergripande planering på lång sikt.

#### *En stegvis digitalisering av nationella prov*

En digitalisering av de nationella proven ska påbörjas och ske stegvis. I ett första steg ska elever i årskurs 9 i grundskolan, årskurs 10 i specialskolan, i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå skriva uppsatser i de nationella proven på dator. Det förutsätter att skolorna har tillräcklig tillgång till datorer och kan garantera ett säkert digitalt genomförande av uppsatserna. Utredningens bedömning är att de flesta skolor har tillgång till datorer så att eleverna i årskurs 9 i grundskolan och i gymnasieskolan kan skriva uppsatserna på dator. Problemet är dock att det finns relativt stora skillnader i datortillgång mellan olika skolor. Därför kan det finnas skolor som behöver investera i hårdvara för att klara kravet att eleverna ska skriva uppsatserna på dator.

I ett andra steg av digitalisering av de nationella proven ska en försöksverksamhet med datorbaserade prov inledas. Försöksverksamheten ska pågå 2018–2021.

I ett tredje steg ska nya digitala nationella prov införas i full skala. Målsättningen ska vara att alla nationella prov är digitaliserade 2022. I samband med införandet bör rektorer och lärare erbjudas utbildning. Det bör också finnas provuppgifter som eleverna kan göra som förberedelse inför de nationella proven.

#### *En mer likvärdig bedömning av nationella prov*

För att den lärare som bedömer ett nationellt prov inte ska känna till elevens identitet och riskera att göra en bedömning som påverkas av den personliga relationen till eleven samt för att eleverna i mindre utsträckning ska uppleva att bedömningen är orättvis föreslår utredningen att elevlösningar av de nationella proven ska vara avidentifierade vid bedömningen i de fall proven har genomförts på dator. Förslaget innebär i ett första steg att elevernas uppsatser i årskurs 9 i grundskolan, årskurs 10 i specialskolan, i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå vid bedömningen ska vara avidentifierade. I takt med att de nationella proven digitaliseras ges förutsättningar för att också avidentifiera alla elevlösningar. Vårt förslag innebär i ett andra steg att samtliga elevlösningar av de nationella proven i alla årskurser ska vara avidentifierade vid bedömningen. Detta bör kunna ske senast 2022 då alla nationella prov är tänkta att vara datorbaserade.

Extern bedömning, dvs. att bedömningen görs av någon annan än den lärare som har undervisat eleven, kan bidra till en ökad likvärdighet och en högre rättssäkerhet för eleverna. Av detta skäl förordar utredningen att ett ökat inslag av extern bedömning prövas. Utredningen föreslår därför

att en försöksverksamhet med extern bedömning av nationella prov ska bedrivas inom ramen för försöket med datorbaserade prov. Försöksverksamheten ska pågå 2018–2021. Medbedömning av elevlösningar ska vara en del av det som prövas i försöksverksamheten.

#### *Utformningen av försöksverksamheten med datorbaserade prov, extern bedömning och medbedömning*

Den försöksverksamhet med datorbaserade nationella prov, extern bedömning och medbedömning som utredningen föreslår ska planeras och genomföras av Skolverket. I planeringsarbetet ska myndigheten besluta om riktlinjer för försöket och om dess innehåll samt vidta nödvändiga förberedelser när det gäller exempelvis teknik, säkerhet, utveckling av nya provuppgifter, bedömning av de nationella proven och rapportering av provresultat. Dessutom ska Skolverket utse de skolenheter som ska omfattas av försöksverksamheten inom grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Såväl kommunala som enskilda huvudmän ska ingå. De årskurser där nationella prov genomförs ska finnas med i försöket. Urvalet av skolenheter ska vara representativt och hänsyn ska också tas till elever med funktionsnedsättning.

Försöksverksamheten ska genomföras i olika former, dels som förstudier, användartester och utprövningar, dels som ett successivt införande av nya digitala nationella prov. Skolverket ska besluta om när och i vilken omfattning respektive form ska användas i försöket. Den externa bedömningen av elevlösningar av de nationella proven ska företrädesvis organiseras mellan olika huvudmän.

Skolverket eller någon annan aktör ska utvärdera försöksverksamheten. Syftet med utvärderingen är att kunna ta ställning till hur de nationella proven kan digitaliseras och införas på bästa sätt samt om, och i så fall hur, inslagen av extern bedömning och medbedömning kan öka ytterligare. Skolverket ska lämna statsbidrag till huvudmannen för en skolenhet som omfattas av försöket.

Som ett stöd i arbetet med försöksverksamheten och med införandet av nya digitala nationella prov i full skala ska Skolverket tillsätta en utvecklingsgrupp. Gruppen ska bistå myndigheten och de universitet och högskolor som utvecklar nationella prov. I utvecklingsgruppen bör det ingå experter med bred kompetens när det gäller såväl provkonstruktion som tekniska frågor och därför bör även internationell expertis tillkallas. Dessutom bör det finnas experter i gruppen som särskilt beaktar de behov som elever med funktionsnedsättning kan ha, så att de nya digitala nationella proven i så stor utsträckning som möjligt blir användbara och tillgängliga för alla elever.

#### *En tydligare relation mellan nationella prov och betyg*

De nationella proven ska, enligt nuvarande bestämmelser, bl.a. stödja betygssättningen. I nuläget finns dock inga bestämmelser som anger i vilken grad de nationella proven ska påverka betygen utan det är läraren som tolkar hur resultaten på de nationella proven ska användas som stöd för betygssättningen. Flera av de lärare som utredningen har träffat vid utredningens skol- och huvudmannabesök anser att de nationella proven



har en oklar roll vid betygssättningen. Detta lyfts också fram av de elever utredningen har träffat. En del lärare använder de nationella proven som vilket annat bedömningsunderlag som helst medan en del säger att proven bara kan höja betygen och en del sätter likhetstecken mellan provbetyg och slutbetyg. Den bild utredningen har fått vid utredningens besök bekräftas också av myndigheter, organisationer och forskare.

Vår slutsats är att regleringen av de nationella provens roll för betygssättningen är otydlig. Därför är det inte konstigt att lärare har olika uppfattningar. För att öka likvärdigheten och elevernas rättssäkerhet behöver förhållandet mellan de nationella proven och betygen tydliggöras. Därför föreslår utredningen att resultatet på ett nationellt prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen i ämnet eller kursen. Detta innebär inte att provresultatet helt ska styra betyget, utan det nationella provet ska alltså utgöra ett stöd i betygssättningen och läraren ska fortfarande utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper.

Utöver att tydliggöra hur de nationella proven kan stödja betygssättningen på individnivå menar utredningen att det behövs ytterligare insatser för att underlätta förståelsen av provens betydelse för ämnes- eller kursbetygen. Därför har utredningen utrett en modell för relationen mellan nationella prov och betyg på gruppnivå.

I dag får de flesta eleverna (cirka 65–70 procent) samma ämnes- eller kursbetyg som provbetyg. Övriga elever får antingen ett högre eller ett lägre slutbetyg jämfört med provbetyget. Andelen varierar främst mellan ämnen men också en del över tid i ett och samma ämne. Dessutom finns det stora skillnader mellan olika skolor.

Skillnaderna mellan ämnen gör att det är svårt att skapa en enhetlig modell för hur mycket nationella prov och betyg får avvika från varandra på gruppnivå. Av denna anledning har utredningen prövat en modell där utredningen på statistisk väg korregerar provbetygen uppåt i de ämnen där provbetygen är lägre än slutbetygen, vilket framför allt gäller i ämnet matematik. Modellen är dock inte färdigarbetad utan kräver ytterligare analyser av statistik, vilka av tidsskäl inte varit möjliga att göra inom utredningstiden. Därför lämnar utredningen inget förslag om hur modellen ska se ut utan anser att Skolverket bör utarbeta en modell för hur mycket provresultat och ämnes- eller kursbetyg får avvika från varandra på gruppnivå. Den modell som myndigheten utarbetar bör bygga på det underlag som utredningen har tagit fram. När Skolverket har utarbetat en modell kan den ligga till grund för granskning av hur väl de nationella proven stödjer betygssättningen. Modellen kan användas av lärare, rektorer och huvudmän för att analysera de nationella provens betygsstödjande roll på skol- och huvudmannanivå samt utgöra ett underlag för Statens skolinspektions tillsyn.

### *En ökad kvalitet och stabilitet över tid för nationella prov*

I dag skiljer sig de genomsnittliga provbetygen åt från år till år i alla ämnen och kurser, såväl i grundskolan som i gymnasieskolan. De minsta skillnaderna i genomsnittligt provbetyg över tid finns i engelska och de största skillnaderna finns i matematik. Utöver dessa brister i de nationella provens stabilitet finns det också skillnader mellan de olika proven när

det gäller exempelvis hur resultaten bedöms och principerna för sammanvägning till ett provbetyg.

För att nationella prov av hög kvalitet ska kunna konstrueras bör Skolverket ansvara för att ett gemensamt ramverk utarbetas för utvecklingen av proven. I ramverket bör kvalitetskriterier för provverksamheten anges. Ramverket bör användas såväl i Skolverkets interna arbete som i det arbete som bedrivs av de universitet och högskolor som har i uppdrag att utveckla de nationella proven. Skolverket påbörjade i slutet av 2014 ett arbete med ett gemensamt ramverk men det är nu vilande i avvaktan på utredningens förslag. Utredningen bedömer det som ytterst viktigt att arbetet återupptas så snart som möjligt efter det att utredningens betänkande har lämnats och remissbehandlats. När ett gemensamt ramverk finns på plats bör de universitet och högskolor som utvecklar nationella prov få i uppdrag att utarbeta ämnesspecifika ramverk för de olika provämnena utifrån det gemensamma ramverket.

Den lärarinformation och de bedömningsanvisningar som följer med de nationella proven upplevs av många lärare som otydliga och alltför omfattande. Dessutom poängterar många lärare det problematiska i att anvisningarna ser så olika ut mellan olika ämnen och kurser. Mot denna bakgrund anser utredningen att det gemensamma ramverket för de nationella proven bör omfatta frågor om lärarinformation och bedömningsanvisningar till proven. Informationen och anvisningarna bör tydliggöras och utvecklas så att de så långt som möjligt följer samma mall, oavsett ämne.

Frågor om anpassning av de nationella proven och tillgång till hjälpmedel i provsituationen har ofta diskuterats i utredningens arbete. Såväl lärare och rektorer som s.k. funktionshindersorganisationer upplever att riktlinjerna för anpassningar och hjälpmedel är otydliga. Även om Skolverket redan bedriver ett arbete med att tydliggöra dessa riktlinjer är utredningen av uppfattningen att frågorna måste belysas ytterligare. Utredningen anser därför att det gemensamma ramverket för de nationella proven också bör omfatta frågor om anpassningar av proven och tillgång till hjälpmedel i provsituationen.

Skolverket har i uppdrag av regeringen att konstruera nationella prov. Provkonstruktionen kräver en hög teknisk och vetenskaplig kompetens som man inte kan räkna med att Skolverket som myndighet kan ha. Därför har Skolverket i sin tur lagt ut provkonstruktionen på olika universitet och högskolor med dokumenterat utvecklings- och forskningsbaserat arbete inom relevanta områden för provverksamheten. Universiteten och högskolorna svarar bl.a. för den tekniska och vetenskapliga förankringen i sina respektive ämnen och prov.

För att åstadkomma en teknisk och vetenskaplig förankring på övergripande nivå och kunna diskutera gemensamma principiella frågor bör Skolverket tillsätta en kvalitetsgrupp med svenska och utländska experter som har en god vetenskaplig kompetens och beprövad erfarenhet inom provutvecklingsområdet. Gruppen bör följa Skolverkets samt universitetens och högskolornas arbete med provutveckling, uppföljning och kvalitetssäkring. I kvalitetsgruppen bör det finnas experter med specialpedagogisk kompetens för att säkerställa dels att det redan i de nationella proven konstruktion tas hänsyn till de behov som elever med olika funk-

tionsnedsättningar har, dels att proven i så stor utsträckning som möjligt blir användbara och tillgängliga för alla elever. Bilaga 1

## **Nationella bedömningsstöd**

De bedömningsstöd som Skolverket utvecklar i dag är mycket uppskattade av lärarna. För att lärarna ska ha ett stöd för sin bedömning i olika ämnen och kurser föreslår utredningen att Skolverket ska fortsätta att utarbeta bedömningsstöd. Benämningen ska vara nationella bedömningsstöd.

De nationella bedömningsstöden bör vara digitaliserade vid samma tidpunkt som de nationella proven, dvs. 2022. Skolverket bör ansvara för processen att digitalisera bedömningsstöden. Som tidigare nämnts finns det ett antal otydligheter i dagens bedömningsstöd, t.ex. när det gäller syftena med stöden och vad som räknas som ett bedömningsstöd. För att komma tillrätta med dessa otydligheter anser utredningen att Skolverket, utöver ett ramverk för de nationella proven, även bör ansvara för att ett gemensamt ramverk utarbetas för de nationella bedömningsstöden. För de betygsstödande bedömningsstöden är behovet av ett ramverk extra tydligt.

## **Nationell kunskapsutvärdering**

I dag används de nationella proven som grund för kunskapsuppföljning på såväl nationell som lokal nivå. De nationella proven är dock inte utformade för att ge information som är jämförbar över tid, vilket gör att de inte är lämpliga att använda för trendmätning. Erfarenheterna från de internationella studierna, t.ex. PISA och TIMSS, visar att det är möjligt att utveckla utvärderingar som tillåter bestämning av trender inom länder.

För att kunna mäta svenska elevers kunskapsutveckling över tid och därigenom få mer kunskap om det svenska skolsystemet föreslår utredningen att en försöksverksamhet med ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering (NKU) ska inledas. Syftet med NKU ska vara att ge information om kunskapsutvecklingen på nationell nivå över tid. Försöket ska genomföras digitalt i form av stickprovsundersökningar. Arbetet med NKU ska styras av ett gemensamt ramverk. Dessutom ska det utvecklas ämnesramverk för de ämnen som ingår i försöksverksamheten. Systemet ska innehålla ett omfattande antal uppgifter men varje elev behöver bara besvara ett urval.

I en första omgång ska ämnet engelska i årskurs 9 i grundskolan ingå i försöket med NKU. Den första försöksomgången ska genomföras höstterminen 2019. Därefter ska försöksverksamheten successivt utökas till att omfatta ämnena matematik och svenska i årskurs 9 i grundskolan och den avslutande årskursen i gymnasieskolan (höstterminen 2021), NO-ämnena i årskurs 9 (höstterminen 2022), SO-ämnena i årskurs 9 (höstterminen 2023) samt ämnesövergripande kompetenser, t.ex. samarbetsförmåga, analysförmåga, kreativitet, motivation och digital kompetens i årskurs 9 i grundskolan och den avslutande årskursen i gymnasieskolan

(höstterminen 2024). NKU-proven i försöket ska åtföljas av enkäter till elever, lärare och rektorer.

Skolverket ska ansvara för den närmare utformningen av försöksverksamheten. När det gäller utvärderingen av försöket ska Skolverket eller någon annan aktör ansvara för den. Utifrån resultaten av försöksverksamheten ska den aktör som utvärderar den också ta fram ett underlag så att regeringen kan ta ställning till om, och i så fall hur, NKU ska permanentas. Om NKU permanentas behöver beslut bl.a. tas om den fortsatta verksamhetens omfattning och inriktning.

Utredningen har föreslagit en omfattande försöksverksamhet med NKU som sträcker sig över lång tid och där Sverige självt styr sin egen utvärdering som inte är kopplad till de internationella studierna. Ett alternativt upplägg skulle kunna vara att de internationella studierna kompletteras med ett antal tillagda uppgifter i form av en nationell modul. De tillagda uppgifterna skulle då svara mot de delar av svenska styrdokument som inte finns representerade i de internationella studierna. Om regeringen vill gå vidare med det alternativa upplägget behöver det undersökas vidare. Om regeringen vill gå vidare med utredningens förslag, men anser att försöket är alltför omfattande och därmed kostsamt och tidskrävande, kan det minskas i omfattning.

Utöver att ge information om kunskapsutvecklingen på nationell nivå skulle, som tidigare nämnts, uppgifter som inte längre används i NKU kunna användas för att skapa utvärderingsprov för uppföljning på skol- och huvudmannanivå. Dessutom skulle NKU-uppgifter som ersätts efter en genomförd omgång kunna användas i det nationella provet i samma ämne, under förutsättning att uppgifterna är belagda med sekretess.

### **Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag**

Utredningens förslag innebär såväl ökade som minskade kostnader. De besparingar som följer av förslagen är att det generella statsbidraget till kommunsektorn kan minskas i och med att de nationella proven i NO- och SO-ämnen ersätts av bedömningsstöd och att de nationella proven i gymnasieskolan endast ska vara obligatoriska i den högsta avslutande kursen i studievägen. Dessutom medför digitaliseringen av de nationella proven minskade kostnader för huvudmännen vad gäller bedömningen av elevlösningar och för staten för tryck och distribution.

## Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)  
*dels* att nuvarande 13 kap. 21 a § ska betecknas 13 kap. 21 b §,  
*dels* att 3 kap. 5 a och 8 §§, 26 kap. 28 § och 29 kap. 28 och  
28 a §§ ska ha följande lydelse,  
*dels* att det ska införas fem nya paragrafer, 10 kap. 20 a §, 12 kap.  
20 a §, 13 kap. 21 a §, 15 kap. 25 a § och 20 kap. 37 a §, av följande  
lydelse.

### *Nuvarande lydelse*

### *Föreslagen lydelse*

#### **3 kap.**

##### 5 a §<sup>1</sup>

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt *bedömningsstöd eller nationellt* prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

##### 8 §<sup>2</sup>

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt *bedömningsstöd eller nationellt* prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2014:456.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2015:246.

det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Bestämmelserna i första–tredje styckena och i 9–12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §.

till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

### **10 kap.**

#### *20 a §*

*Vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ i ett ämne där ett nationellt prov har genomförts ska resultatet på det provet särskilt beaktas. Provresultatet ska dock inte särskilt beaktas om det är sannolikt att resultatet inte ger en rättvisande bild av elevens kunskaper i ämnet på grund av omständigheter som eleven inte själv råder över.*

### **12 kap.**

#### *20 a §*

*Vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ i ett ämne där ett nationellt prov har genomförts ska resultatet på det provet särskilt beaktas. Provresultatet ska dock inte särskilt beaktas om det är sannolikt att resultatet inte ger en rättvisande bild av elevens kunskaper i ämnet på grund av omständigheter som eleven inte själv råder över.*

### **13 kap.**

#### *21 a §*

*Vid betygssättningen enligt 20 och 21 §§ i ett ämne där ett nationellt prov har genomförts ska*

*resultatet på det provet särskilt beaktas. Provresultatet ska dock inte särskilt beaktas om det är sannolikt att resultatet inte ger en rättvisande bild av elevens kunskaper i ämnet på grund av omständigheter som eleven inte själv råder över.*

### **15 kap.**

#### *25 a §*

*Vid betygssättningen i en kurs där ett nationellt prov har genomförts ska resultatet på det provet särskilt beaktas. Provresultatet ska dock inte särskilt beaktas om det är sannolikt att resultatet inte ger en rättvisande bild av elevens kunskaper i kursen på grund av omständigheter som eleven inte själv råder över.*

### **20 kap.**

#### *37 a §*

*Vid betygssättningen i en kurs där ett nationellt prov har genomförts ska resultatet på det provet särskilt beaktas. Provresultatet ska dock inte särskilt beaktas om det är sannolikt att resultatet inte ger en rättvisande bild av elevens kunskaper i kursen på grund av omständigheter som eleven inte själv råder över.*

### **26 kap.**

#### *28 §<sup>3</sup>*

Huvudmannen för en fristående skola som genomför nationella prov ska bevara elevlösningar av de nationella proven.

Huvudmannen för en fristående skola som genomför nationella prov *eller använder nationella bedömningsstöd* ska bevara elevlösningar av de nationella proven *och de nationella bedömningsstöden.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheten enligt första stycket.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2012:120.

**29 kap.**

28 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att delta i nationella prov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att delta i nationella prov *och nationell kunskapsutvärdering.*

*Lydelseenligt SFS 2015:798*

*Föreslagen lydelse*

28 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda bedömningsstöd *i årskurs 1* i grundskolan, *grundsärskolan*, specialskolan och sameskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda *nationella* bedömningsstöd i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.



Följande instanser har inkommit med yttrande över betänkandet: Riksrevisionen, Kriminalvården, Datainspektionen, Försäkringskassan, Statens institutionsstyrelse, Myndigheten för delaktighet, Barnombudsmannen, Statistiska centralbyrån, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Skolforskningsinstitutet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Universitets- och högskolerådet, Uppsala universitet, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet, Institutionen för utbildningsvetenskap, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, Örebro universitet, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap, Mittuniversitetet, Avdelningen för ämnesdidaktik och matematik, Högskolan Kristianstad, Sektionen för lärande och miljö, Malmö högskola, Institutionen Individ och samhälle, Centrala studiestödsnämnden, 2015 års skolkommision (U 2015:03), Regelrådet, Digitaliseringskommissionen (N 2012:04), Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsmiljöverket, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Göteborgs kommun, Härnösands kommun, Lidköpings kommun, Malmö kommun, Nacka kommun, Olofströms kommun, Stockholms kommun, Strömsunds kommun, Söderhamns kommun, Söderköpings kommun, Trelleborgs kommun, Uddevalla kommun, Upplands-Bro kommun, Vallentuna kommun, Vårgårda kommun, Vänersborgs kommun, Västerås kommun, Örebro kommun, Östhammars kommun, Jämtlands Gymnasieförbund, Västra Götalands läns landsting, AcadeMedia AB, Almega AB, Folkbildningsrådet, Fridaskolorna AB, Friskolornas riksförbund, Föräldraalliansen Sverige, Handikappförbunden, Internationella Engelska skolan i Sverige AB, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (ViS), Svenska Montessoriförbundet, Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Skolledarförbund.

Spontana yttranden har därutöver inkommit från Autism- och Aspergerförbundet, Synskadades Riksförbund, Unga hörselskadade, Dyslexiförbundet FMLS, Riksförbundet FUB För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, Hörselskadades riksförbund och Per Hammar.

Följande instanser har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet, men har förklarat sig avstå eller har inte inkommit med yttrande: Riksdagens ombudsmän (JO), Karlstads universitet, Institutionen för samhälls- och kulturvetenskap, Verket för innovationssystem, Kalmar kommun, Kävlinge kommun, Oxelösunds kommun, Sunne kommun, Tomelilla kommun, Uppvidinge kommun, Vara kommun, Vilhelmina kommun, Värnamo kommun, Ydre kommun, Ånge kommun, Åsele kommun, Älmhults kommun, Älvdalens kommun, Örnsköldsviks kommun, Dalarernas läns landsting, Arbetsgivarföreningen KFO, Barnplantorna, Bris – Barnens rätt i samhället, Föreningen Sveriges skolchefer, Föreningen Teknikföretagen i Sverige (Teknikföretagen), Företagarna, Idéburna skolors riksförbund, Institutet för Näringslivsforskning (IFN), IT & Telekommunikationsföretagen, Kunskapsskolan i Sverige Aktieförbund, Landsorganisa-

### Bilaga 3

tionen i Sverige (LO), Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU), Lika Unika, NUFT – Nätverket Unga För Tillgänglighet, Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, Stiftelsen KFUM Söder Fryshuset, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Swedish ICT, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Vittraskolorna AB och Waldorfskolefederationen.